Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Anja Belošević

Integracija oseb z begunskim statusom

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Belošević

Integracija oseb z begunskim statusom

Magistrsko delo

Mentor: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Študijski program: Socialno delo

Ljubljana, 2018

Povzetek

Vrednotenje vsakega posameznika ali posameznice temelji na tem, da mu migracije omogočajo interakcijo z drugimi ljudmi. Ko se začne spreminjanje prostorskega okolja, to pomeni, da se je začelo spreminjanje socialnega okolja. Ta magistrska naloga skuša odgovoriti na polemike beguncev, ki imajo pridobljen status v Republiki Sloveniji. Raziskava, ki sem jo opravila, je pokazala, da Republika Slovenija imigrantom predstavlja popolnoma drugačno kulturno in družbeno okolje. S tem mislim predvsem na drugačen položaj žensk v družini, na drugačno vero, hrano, jezik ter navade. Velika težava nastane tudi pri zaposlovanju, saj so izhodišča drugačna, zato je toliko večji in pomembnejši pomen vključevanja imigrantov v šolski sistem, saj jim pomaga pri izobraževanju, pri učenju jezika in pri nadaljnjem zaposlovanju in vključevanju na trg dela. To pa jim prinaša državljansko enakopravnost, socialno in ekonomsko enakopravnost ter priznavanje migranta kot osebe, enake avtohtonemu prebivalstvu.

Ključne besede: migracija, integracija, medkulturni nesporazum, medkulturno socialno delo, diskriminacija.

Abstract

Evaluation of every individual person is based on fact that migration are enabling him interaction with other people. Environment changes means that the social environment has begun to change. This master's thes is trying to answer questions about immigrants which have acquired status in Republic of Slovenia. Researches which I did are showing very different cultural and social environment, with this I mean, the different situation for womens in the family, different religion, food, language and habits. There is also a big problem in employment, since the starting points are different, which is why the importance of integrating immigrants into the school system is even greater and more important, as it helps them in education, language learning and further employment and integration into the employment market. This brings them citizenship equality, social and economic equality, and the recognition of a migrant as a person equal to the existing citizens.

Key words: migration, integration, citizenship equality, social equality, economic equality, employment market, discrimination.

Kazalo vsebine:

1. Uvod 1
2. Kontroverznost sodobnih integracijskih procesov 3
   2.1. Paradoksi sodobnih migracijskih procesov 3
   2.2. Polemike prosilcev za mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji 3
   2.3. Multikulturnost 4
3. Mednarodna zaščita 6
   3.1. Status begunca kot oblika mednarodne zaščite 7
   3.2. Koncept »varna država« vodi v kršitev begunskega prava 8
4. Slovenija in begunci 9
   4.1. Status beguncev v Republiki Sloveniji 10
5. Integracija oseb z begunskim statusom 11
   5.1. Ukinitev enkratne denarne pomoči 14
   5.2. Pomen in vloga jezika v procesu integracije 15
   5.3. Integracije oseb z mednarodno zaščito 16
   5.4. Medkulturno socialno delo 19
6. Diskriminacija, predsodki in rasizem do oseb z begunskim statusom 22
   6.1. Procesi razvoja predsodkov do oseb z begunskim statusom 23
   6.2. Kategorizacija in predsodki 23
   6.3. Način izražanja predsodkov do oseb z begunskim statusom 23
   6.4. Antirasistično socialno delo 24
7. Ženske kot begunke 27
   7.1. Spol kot vidik pri določanju statusa begunca 27
   7.2. Ženske v migracijskih študijah 28
   7.3. Preko meje v novo življenje 29
   7.4. Identiteta in nov dom 30
   7.5. Integracija žensk z begunskim statusom 31
8. Razprava o ovirah, s katerimi se srečujejo imigranti 33
   8.1. Koncept družbene izključenosti 33
   8.2. Jezikovne in medkulturne ovire 33
9. Metodologija 36
   9.1. Vrsta raziskave 36
   9.2. Opis uporabljene metodologije 36
   9.3. Vzorčenje in populacija 37

9.4. Analiza podatkov 38
9.5. Obdelava pridobljenih podatkov 38
9.6. Rezultati analize 39
9.7. Predstavitev nestrukturiranih pogovorov 41
10. Zaključek 43
11. Viri 45
12. Priloge 48
12.1. Intervju 48
12.2. Povzetek strokovne prakse 53

Kratice

RS – Republika Slovenija

UNHCR – Visoki komisariat Združenih narodov za begunce

MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve

ZMZ – Zakon o mednarodni zaščiti

UR. L. – Uradni list

1. Uvod

Socialna in geografska gibljivost sta značilna za vsakega posameznika oziroma posameznico. Vse to pa spremljajo posledice, ki jih povzročijo spreminjanje statusa ali socialnega okolja. Migracije bi lahko povezali z nekakšno obliko ustvarjalnosti, saj prinesejo s seboj določene izkušnje, navade ter določeno obliko družbenih odnosov, ki so jih navajeni iz svojega socialnega okolja. Migracije združujejo skupaj pojem emigracij in imigracij. Emigracije tako predstavljajo gibanje vseh oseb, ki prihajajo iz njihove izvorne države, družbe, medtem ko pa imigracije pomenijo priselitev v novo imigrantsko družbo. S tem ko se zgodi prehod iz emigrantske v imigrantsko družbo, imigranti spremenijo prejšnje odnose in začnejo vzpostavljati nove z emigrantsko družbo. Menim, da so ovire, ki onemogočajo kakovostno življenje, ključne, da se imigranti odločijo za zapuščanje svoje izvorne države. Vzroki za migracije pa so seveda tudi drugi. Največkrat so to ekonomski in demografski vzroki, politični in vojaški vzroki, osebni in družinski vzroki. Vsako migracijo pa spremljajo določene posledice, ki so tako pozitivne kot tudi negativne (Klinar 1975, 15–30).

Migracije ljudi so tako nekaj vsakdanjega v človeški zgodovini. Sodobne migracije ljudi, ki bodisi bežijo zaradi vojn in revščine v svoji izvorni državi, iščejo boljše možnosti za svoje življenje, bi morale spodbujati pomisleke o migracijskih politikah ter o možnostih socialnega, ekonomskega, političnega vključevanja migrantov v družbo. Trenutno se srečujemo z migranti, ki prihajajo preko in v Slovenijo. Govori se predvsem o migrantih in beguncih, ki zapuščajo svojo domovino in prihajajo v Evropo. Ta pa naj bi jim zagotovila t. i. boljše življenje. Polemike, s katerimi se srečujemo glede tega, se nanašajo predvsem na odnos države, državnih organov, prostovoljcev, humanitarnih organizacij in medijev v razmerju do migrantov (Zajc 2017). Menim, da moramo nujno odpraviti oziroma preprečiti nestrpnost ali celo sovražnost v razmerju do migrantov. To sovražnost do migrantov in beguncev opredeljujemo kot rasizem.

V svojem magistrskem delu se bom v nadaljevanju osredotočala na migrante oziroma na osebe z mednarodno zaščito, ki še živijo v Sloveniji in imajo kot prosilci za azil pridobljen status.

Za azil ali pa za mednarodno zaščito lahko zaprosi vsaka oseba brez državljanstva ali pa tujec, ki meni, da je v svoji izvorni državi preganjan, bodisi zaradi svojega političnega prepričanja ali pa zaradi svoje rasne, narodnostne, verske ali etnične pripadnosti. Za

mednarodno zaščito lahko zaprosi tudi tisti, ki meni, da bi zaradi njegove vrnitve v izvorno državo bilo na kakršenkoli način ogroženo njegovo življenje ali svoboda in bi bil s tem izpostavljen nečloveškemu ravnanju, kaznovanju. O sprejemu prošenj se odloča pristojni organ, to pa je Sektor za statusne zadeve Ministrstva za notranje zadeve (MNZ).

V nadaljevanju dela se bom srečala z medkulturnim socialnim delom, multikulturalizmom, z begunstvom, prilagajanjem ter z integracijo ljudi z begunskim statusom. Najbolj se bom osredotočila na integracijo ljudi z begunskim statusom. Na kratko bom opisala ovire, s katerimi se imigranti srečujejo na poti, kakšne imajo pravice v novi državi, kamor imigrirajo, ter ovire, s katerimi se srečujejo po prihodu v imigrantsko državo. Raziskala bom pomen rasizma, kako se kaže in na kakšen način ter pojav medkulturnega nesporazuma. Nato bom raziskala še področje spola ter kakšno vlogo ima. Skušala bom ugotoviti, ali prihaja zaradi spola do izključenosti ter kako se ženske asimilirajo v novo družbo, ali jim je to sploh omogočeno zaradi vpliva kulture, iz katere prihajajo. Odgovore na ta vprašanja bom kasneje povezala in raziskala v empiričnem delu magistrske naloge, v katerem sem izvedla pol strukturirane intervjuje s tremi imigranti. Intervjuje bom na koncu analizirala.

2. Kontroverznost sodobnih integracijskih procesov

Migrant lahko spreminja bivališče legalno ali pa ilegalno. Če je nekdo legalni migrant, pomeni, da ima izpolnjene vse zahteve za bivanje ob vstopu v novo državo ter ima urejena dovoljenja za bivanje.

2.1. Paradoksi sodobnih migracijskih procesov

Migracije niso nekakšen nov pojav, saj nas spremljajo celotno zgodovino pa vse do danes. Že od nekdaj so se ljudje selili zaradi takšnih ali drugačnih vzrokov. V klasični socialni teoriji so bile migracije opredeljene kot sile, razumevanje pa je bilo na eni strani omejeno z restrikcijo identitete migrantov ter na drugi strani z dejstvom, da je migracija proces, zaznamovan z opozicijami, kot so moderno : tradicionalno, mesto : podeželje (Medica in Lukič 2011, 7).

V zahodnih državah pridobivajo rasistične ideologije vse večjo mero vplivanja, zaradi česar se politični vodje raje izogibajo vsem pomislekom glede nacionalne politike o migrantih. To je zaradi tega, saj še vedno prevladuje ekonomski interes. Zaščita lokalnih skupnosti se je pojavila kot legitimna (Medica in Lukič 2011, 10).

2.2. Polemike prosilcev za mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji

Temelji za slovensko integracijsko politiko so bili postavljeni leta 1999. Ta je začrtala multikulturni model slovenske integracijske politike, ki vsem migrantom omogoča enakopravno vključevanje v družbo ter hkrati možnost ohranjanja njihove kulturne identitete. Slovenija je s tem modelom integracije zelo podobna švedskemu modelu, saj omogoča priseljencem enakopravnost, svobodo ter vzajemno sodelovanje. Priseljenci pa lahko svobodno izražajo svojo etnično pripadnost, kulturo ter uporabljajo materni jezik pri sporazumevanju (Medica in Lukič 2011, 73).

Slovenija je za prosilce za azil v veliki večini le mednarodna tranzitna država, saj veliko migrantov le prečka pot preko Slovenije. Ministrstvo za notranje zadeve je leta 2014 prejelo 272 prošenj, odobrilo pa je 37 statusov prosilcem za mednarodno zaščito (MNZ 2015).

2.3. Multikulturnost

Multikulturalizem je relativno nov politični in teoretični pojem, ki se je pojavil kakšnih trideset let nazaj in v okviru katerega se razpravlja o medkulturnem dialogu, družbi in migracijah. Marina Lukšič Hacin je razdelila rabo pojma multikulturalizem na tri različne si primere. Pravi, da s tem pojmom lahko opisujemo realnost, ko v neki isti državi sobiva več različnih kulturnih ali pa etničnih skupin. Lahko se uporablja kot teoretska kategorija za analizo odnosov med različnimi etničnimi ter kulturnimi skupinami. Prav to se lahko pojavi v primeru integracije migrantov, saj imajo lahko različne etnične in kulturne vrednote glede na državo, v katero so migrirali. Zato je potrebno preprečevanje odklonilnega odnosa in nestrpnosti do migrantov. Integracija je tako dvosmeren odnos, tako med migranti in prebivalci države, kamor so se migranti preselili. Kot tretje pa navaja, da se multikulturalizem pojavlja znotraj političnih gibanj in programov, ki zagovarjajo spremembe trenutnih odnosov med avtohtono in dominantno kulturo. Vsaka država se mora spopadati z multikulturalizmom, pa čeprav ga zanika, saj gre ljudi, ki se razlikujejo od oblike vladajoče večine. V to obliko spadajo vsi tisti, ki imajo drugačen življenjski način ter imajo drugačno identiteto v primerjavi s predvideno »nacionalno«. Treba je soustvariti rešitve, ki so sprejemljive tako za migrante kot za prebivalce države. Pri integraciji migrantov v novo državo je treba upoštevati njihovo kulturo in tako zagotoviti njeno ohranjanje. Med migranti so namreč prisotne etnično drugačne manjšine, narodne manjšine, pa tudi ženske. Vsi izmed njih pa si prizadevajo za priznanje lastnega sloga življenja, vrednot, ki se lahko nekoliko razlikujejo od so-prevladujočih. S tem pa se lahko pojavijo različne oblike diskriminacij in preganjanj. Pri multikulturalizmu, ki je različno interpretiran, gre za skupno potezo. Gre za zanikanje, da obstaja samo ena možna obravnava kulturnih razlik, in to je asimilacija ali marginalizacija. Multikulturalizma torej ne poudarja in ne obravnava samo kulture, temveč tudi odnose moči ter dominacije. Prizadeva si slabitev mehanizmov socialnega izključevanja. Nasprotniki pa na drugi strani trdijo, da multikulturalizem zagovarja in povzroča kulturni relativizem in negira pomen skupnih norm in pravil. Kot pravi Marina Lukšič Hacin, se je pojavil multikulturalistični tip državljanstva. To pomeni, da se je zlomila in zabrisala povezava med narodom kot obliko etnije ter med državljanstvom kot političnim statusom. Bistvo tega sistema je tolerantnost, ki je postavljena tam, kjer se začne pravna ureditev, odobrena s strani države. Polemika multikulturalizma je tako razjasnjena, vendar kljub temu ostajajo elementi rasizma in ksenofobije, ki pa jih mora vsaka družba premagovati na dnevni ravni (Milharčič Hladnik 2007). V Evropski uniji se na področju

migracij v zadnjih desetletjih, predvsem na konceptualni ravni ter na ravni politik, veliko govori o integraciji. Naj najprej pojasnim, da je integracija pojem, ki je močno povezan z multikulturalizmom. Integracija naj bi kot politična prioriteta skušala prinesti enakovredno vez med različnimi kulturami ter vključenost migrantov v družbo, ki je večinska. Uspešnost ali pa neuspešnost integracije lahko merimo na različne načine. Ena izmed možnosti je merjenje z gledišča naturalizacijskih politik, to je s poznavanjem nacionalne kulture ter z znanjem jezika. Da bi migranti pridobili državljanstvo nekatere od držav članic EU, se od njih pričakuje, da uspešno opravijo integracijske teste, s katerimi preverjajo njihovo poznavanje ideologij. To bi lahko označili kot kritično, saj lahko gre za premik k asimilacionizmu. Integracijo lahko merimo z različnimi indikatorji, med njimi z ravnjo socialnega varstva, s politično participacijo, vključenostjo v izobraževalni sistem, vključenostjo na trg dela ter z možnostjo za združitev družine idr. Integracija naj bi tako manjšinskim skupinam povečala vključenost v družbo, okolje. Kritiki pa prav tako opozarjajo na fragmentacijski učinek integracije, ki migrante ločuje glede na različne statuse in jim tako priznava pravice glede na njihov status. Pri tem pa so njihove pravice tesno povezane s specifičnimi nacionalnimi interesi. Rečemo lahko, da je integracija na ta način usmerjena v manjšinsko skupino in ne ponuja resnih odgovorov za preseganje nacionalnega, večinskega, etničnega. Ravno zato se je pri integraciji težko otresti občutka, da gre bolj za del problema kot pa za del rešitve, saj bi lahko govorili tudi o ponovni nacionalizaciji, ki se izvaja preko mehanizmov multikulturalizma. Modood (2007: 64) tako iz kritične perspektive multikulturalizem definira kot pristop, ki na eni strani omogoča in spodbuja interakcijo večine z manjšino, na drugi strani pa ustvarja prostor različnosti proti segregaciji in izključevanju. Zagovorniki multikulturalizma pa poudarjajo potrebo po integraciji manjšin in pri tem vztrajajo, da je država tista, ki mora zagotoviti integracijo, in to ne v pomenu asimilacije, temveč s spoštovanjem tradicije in kulture teh manjšin. Teh nikakor ne smemo zatirati, saj mora biti manjšinam omogočeno, da živijo svojo identiteto. Institucije, kot so na primer politike in šole, bi morale spoštovati običaje, praznike in religiozne posebnosti manjšinskih skupin. Tu je treba poudariti, da različnost ni le lastnost posameznika ali skupine, ampak je definirana od zunaj, in sicer glede na vsakdanje večinske vrednote in norme (Pajnik v Dve domovini, 2014, 19–31).

3. Mednarodna zaščita

Ljudje so velikokrat v zmoti glede opredelitve, kdo sploh je begunec imigrant ter kakšne so njegove pravice in pa tudi dolžnosti. Velikokrat zamenjujejo pojem begunec s pojmom prosilec za azil. Azil oz. mednarodna zaščita je status, ki ga lahko pridobijo tujci v Republiki Sloveniji. V postopkih po tem zakonu mora biti vsaki migrantski osebi, ki je v Republiki Sloveniji zaprosila za azil, zagotovljeno informiranje, prevajanje in tolmačenje, saj je jezik ena izmed največjih ovir, s katero se migranti srečujejo po prihodu v migrantsko državo. Zagotovljeno jim mora biti tudi ustrezno prevajanje bistvenih delov uradnih dokumentov v jezik, ki ga migrantska oseba razume. Mednarodna zaščita vključuje pravico prebivanja v Republiki Sloveniji, in sicer gre za pravice, ki pripadajo beguncem na podlagi Ženevske konvencije. Ženevska konvencija je konvencija o statusu beguncev, ki je bila podpisana v Ženevi 28. julija leta 1951, Protokol o statusu beguncev pa je bil podpisan 31. januarja 1967 v New Yorku. Prosilec za azil je oseba, ki trdi, da je begunec in da potrebuje zaščito s strani države, v katero je prišel, saj je njegovo življenje ogroženo zaradi preganjanja ali vojn. Vsak begunec, ki pride v novo državo, je najprej prosilec za azil, vendar pa vsak, ki zaprosi za azil, tega ne dobi, saj ni vsakemu takoj priznan status begunca. Prosilec za azil je pojem, ki ne vsebuje nobene dokončne odločitve glede priznanja statusa begunca, temveč pomeni, da je neka oseba zaprosila za azil. Pravica do azila se po tem zakonu prizna tudi ožjim družinskim članom begunca. Mednje štejemo zakonca, mladoletne neporočene otroke ter starše mladoletnih beguncev. Če mladoletni otroci nimajo staršev, pripada pravica osebi, ki je pooblaščena, da skrbi za tega otroka. Družinski člani imajo v postopku za prošnjo za azil enak pravni položaj kot sam prosilec za azil (Uradni list RS, št. 16/2017 z dne 7. 4. 2017). Vsaka država ima svojo zakonodajo, ki se navezuje na azilni sistem. Ta predstavlja okvir zaščite prosilcev za azil, ta pa mora biti v skladu z mednarodnimi standardi. Azilni sistemi se med državami razlikujejo. Tako slovensko azilno zakonodajo predstavljajo Zakon o zaščiti razseljenih oseb, Zakon o mednarodni zaščiti ter Zakon o začasnem zatočišču. Konvencija o statusu beguncev je tako temeljni dokument mednarodne zaščite za migrante, begunce. Ta konvencija opredeljuje, kdo pravzaprav je begunec ter kakšne pravice, pomoč, pravno zaščito morajo države članice EU, ki so podpisale to konvencijo, zagotoviti beguncem. Ob enem pa nalaga dolžnost, ki jo ima begunec do države, v katero je migriral, ter tudi navaja, katere manjšinske skupine niso upravičene do statusa begunca (UNHCR 2015e).

3.1. Status begunca kot oblika mednarodne zaščite

V Sloveniji zaščito beguncev ureja MNZ (Ministrstvo za notranje zadeve). V skladu z zakonom (Zakon o mednarodni zaščiti) lahko neka oseba pridobi status begunca. Poleg statusa begunca pa lahko oseba zaprosi za omenjeno obliko zaščite ali pa za subsidiarno obliko zaščite. Teh dveh zaščit ne more oseba pridobiti hkrati, saj sta si med seboj različni. Mednarodna zaščita je bolj poznana pod imenom azil. Status begunca se priznava prebivalcu tretje države, ki se zaradi določenega razloga, bodisi zaradi verske, etnične pripadnosti ali pa zaradi strahu za svoje življenje, nahaja izven svoje izvorne države. Status subsidiarne zaščite pa lahko priseljenec pridobi, če je izven svoje izvorne države, vendar ne izpolnjuje vseh pogojev, ki so potrebni za priznanje statusa begunca. Tujec, migrant je nekdo, ki ni državljan države, kamor je prišel in v njej prebiva (Kozlovič 2009, 13). Ko begunci ne uživajo zaščite svoje države, jim druge države pomagajo. Subsidiarna zaščita se priznava osebam, ki ne izpolnjujejo pogojev za priznanje statusa begunca, vendar imajo verodostojne razloge, ki kažejo, da bi ob vrnitvi v svojo matično državo takšne osebe imele ogroženo življenje. Subsidiarna zaščita je priznana zaradi groženj zoper življenja (MNZ 2015).

28. junija 1951 se je zgodil velik premik na področju zaščite beguncev. Med posebno konferenco je bila sprejeta Konvencija o statusu beguncev, ki je še danes pravna podlaga za oblikovanje zakonodaje na področju zaščite beguncev. Gre za zagotavljanje, da begunci ne smejo biti prisilno vrnjeni v njihovo matično državo, saj bi s tem bilo ogroženo njihovo življenje. Po drugi strani pa morajo tudi begunci opravljati dolžnosti kot državljani države, v kateri so. Konvencija o statusu beguncev (1951) ter njen Protokol (1967) sta pomembno oblikovala pravice, ki jih imajo begunci. Gre za izredno pomembne instrumente za zaščito beguncev. Konvencija o zaščiti beguncev je bila tako ključna pri reševanju pojavov ter pri prevzemanju odgovornosti vseh držav. Temeljni namen tega je bilo ustvariti mednarodno zaščito beguncev, ki so iskali zatočišče po vsem svetu. Leta 1967 pa je Protokol, ki se nanaša na Konvencijo o zaščiti beguncev, razrešil in odstranil časovne ter geografske omejitve. Konvencija tako ni bila ustanovljena z namenom, da bi razreševala vzroke, zakaj ljudje zapuščajo svojo matično državo, temveč zato, da bi nekako omilila posledice teh situacij, in sicer na način, da nudi mednarodno zaščito in pomoč. To pa je ključnega pomena pri rekonstrukciji življenja (Konvencija o zaščiti beguncev 2016).

3.2. Koncept »varna država« vodi v kršitev begunskega prava

Postopek ugotavljanja statusa begunca mora temeljiti na individualni presoji okoliščin begunca/begunke ter na njegovem morebitnem preganjanju, zato je sporno, če določeno državo označimo kot "varno državo". V Amnesty International menijo, da lahko pride do diskriminacije na podlagi državljanstva, če bodo vlagali v pospešene postopke za prosilce/prosilke za mednarodno zaščito, ki naj bi prihajali iz varnih držav, medtem pa ne bi bilo pospešenih reševanj za tiste, ki ne prihajajo iz tako označenih držav. Uporabljanje izraza "varna država" lahko prosilcem in prosilkam za mednarodno zaščito ogrozi učinkovito rešitev glede azilnega postopka, saj se lahko pokaže, da je na njihovi strani dokazano veliko breme. Ljudje, ki bodo prihajali iz "varnih držav", bodo morali premagati domneve o neutemeljenosti njihove prošnje. Tako bodo to morali narediti pospešeno, kar pomeni, da posledično ne bodo imeli možnosti za brezplačno pravno pomoč. Za pritožbo zoper odločitve bodo imeli tako skrajšan rok. To pa lahko vodi k vračanju prosilcev, prosilk v izvorno državo, kar pa lahko pomeni grožnjo in resno kršitev človekovih pravic. Ob tem je treba omeniti, da Konvencija o statusu beguncev iz leta 1951 vzpostavlja načelo skrbi v mednarodni zaščiti. To načelo ne more delovati brez mednarodne solidarnosti. To pomeni, da mora Slovenija prevzeti delno oskrbo za begunce in begunke.

4. Slovenija in begunci

Prihodi migrantov so zabeleženi skozi celotno zgodovino. Migracije so nekaj vsakodnevnega. V Slovenijo je migriralo in še vedno migrira veliko tujcev, ki pa imajo za migracije svoje osebne razloge, bodisi ekonomske, socialne ali katere druge. V Sloveniji se ni nikoli veliko govorilo o migracijah. Leta 2016 pa smo v Sloveniji začeli beležiti množične prihode begunk in beguncev. Do marca 2016 je prešlo državo skoraj pol milijona ljudi, od tega jih je za mednarodno zaščito zaprosilo le nekaj malega, status begunca pa jih je dobilo 28. Spodaj je navedenih nekaj pomembnih številk, ki so povezane z begunstvom:

- **3496 migrantov** je v Slovenijo vstopilo med prvim migracijskim valom, in sicer med 18. in 27. septembrom 2015;
- **477.791 migrantov** jih je migriralo v drugem migracijskem valu, med 16. oktobrom 2015 in 9. marcem 2016;
- **12.616** migrantov je v enem dnevu prečkalo Slovenijo, in sicer 21. oktobra 2015, od tega je bilo **51,3 odstotkov** žensk in mladoletnikov;
- **8000 migrantov in migrantk** so lahko v tem času namestili v namestitvene in sprejemne centre;
- dnevno je bilo vključenih približno **450** pripadnikov civilne zaščite, ki so skrbeli za oskrbo migrantov;
- **1335 prostovoljcev** je bilo vključenih v oskrbo migrantov, ki pa so bili koordinirani s strani Slovenske filantropije;
- **952 migrantov** je od septembra lani zaprosilo za mednarodno zaščito v Sloveniji, od tega jih je bilo 267 državljanov iz Afganistana ter 225 državljanov Sirije;
- do septembra 2016 je bilo rešenih **614 prošenj** za mednarodno zaščito, tiste, ki pa so bile zaustavljene, pa so bile zaradi zapustitve azilnega doma;
- do septembra 2016 je bilo **28 beguncem** v Sloveniji priznan status begunca, in sicer državljanom Irana, Iraka, Sirije in Afganistana;
- status begunca je bil priznan **2 mladoletnima** beguncema; **7 mladoletnim beguncem** pa je bila priznana subsidiarna zaščita;
- v povprečju reševanje prošnje za begunski status traja **99 dni**;
- do septembra 2016 je bilo postavljeno **179 kilometrov** začasnih ovir na meji s Hrvaško (Politikis 2016).

Slovenija od leta 2012 beleži naraščajoče število oseb, ki zaprosijo za mednarodno zaščito, pri tem pa se razlikujejo države izvora prosilcev za azil. Po uradnih podatkih iz Slovenske policije naj bi Slovenijo prečkalo 477.791 oseb, in sicer med oktobrom 2015 in marcem 2016. Ti naj bi svojo pot nadaljevali v države Zahodne in Severne Evrope. Odkar pa se je v Sloveniji zaprla migracijska pot (marec 2016) pa je za mednarodno zaščito v Sloveniji zaprosilo 364 oseb. Od oktobra 2015 pa do julija 2016 je bilo vloženih 757 prošenj za mednarodno zaščito. Največ prošenj prihaja s strani migrantov, ki prihajajo iz Iraka, Irana, Afganistana in Sirije (IOM 2017).

V Republiki Sloveniji je begunstvo povezano tudi z množičnimi prisilnimi migracijami, ki so posledice vojnih konfliktov v matični državi, od koder begunci prihajajo. Gre za večje skupine, ki so morale zapustiti svoje okolje, pretrgati družinske vezi ter socialne mreže vsakdanjega življenja (Pajnik 2003, 31). V Sloveniji je bil status začasnih beguncev opredeljen z Zakonom o začasnem zatočišču. Ta zakon dodeljuje začasno zatočišče, upošteva norme, pravice ter obveznosti. Številni tujci, ki so v Sloveniji že več let, se najverjetneje ne bodo vrnili nazaj v svojo matično državo, bodisi zaradi okolja, v katerem so živeli in v katerem je bilo njihovo življenje ogroženo. Premik k integraciji so v Sloveniji venomer podpirale nevladne organizacije. To je privedlo do izpopolnitve Zakona o začasnem zatočišču, ki poudarja integracijsko politiko, država pa mora nujno podpirati in pomagati pri integraciji v novo kulturo in v novo gospodarsko ter socialno življenje. Dolžna je zagotavljati informacije o pravicah in o dolžnostih, ki pripadajo beguncem (Pajnik 2003, 32).

4.1. Status beguncev v Republiki Sloveniji

Mednarodno zaščito beguncev Slovenija ureja z Zakonom o mednarodni zaščiti. Ta zakon obsega vsebino zaščite v Sloveniji, določa standarde za sprejem prosilcev, pogoje, kako se pridobi mednarodna zaščita, ter ureja postopke o pridobitvi le-te. V primeru, da je prosilcu priznana in odobrena zaščita, ta pridobi vse pravice do brezplačne pravne pomoči. Če pa prosilcu ni odobrena prošnja za status begunca pa Ministrstvo za notranje zadeve preda tujca policiji in ostalim organom, ki se s tem ukvarjajo, da ti izvedejo postopek vrnitve v matično državo (MNZ 2015).

5. Integracija oseb z begunskim statusom

Migracije so stalnica v človeški zgodovini. Sodobne številčne migracije ljudi, ki bežijo pred vojnami ter iščejo možnosti za bolj kakovostno življenje, morajo spodbuditi razmišljanje o migracijskih politikah, praksah, o socialnem, ekonomskem in političnem vključevanju migrantov v družbo. Živimo v času, ko skozi Slovenijo prehajajo številni migranti. Govori se predvsem o migrantih in beguncih, ki so zapustili svojo domovino in odhajajo v Evropo, saj naj bi jim ta zagotavljala domnevno boljše življenje. Srečujemo se s polemiko javnosti, ki se nanaša predvsem na sam odnos države in državnih služb (policije, vojske) ter na odnos prostovoljcev, humanitarnih organizacij in medijev v razmerju do migrantov, beguncev. Kar je nujno potrebno, je preprečevanje odklonilnega odnosa, nestrpnosti ali celo sovražnosti v razmerju do migrantov (Zajc 2017). Avtorica se je osredotočila na migrante oziroma na osebe z mednarodno zaščito, ki že živijo v Republiki Sloveniji in so že pridobili status begunca. Poudarek je predvsem na pomoči pri integraciji. Integracija je dvosmeren proces, zato je uspešna integracija odvisna od obeh strani, tako od priseljenih prebivalcev kot tudi od družbe v državi gostiteljici (Zajc 2017).

Integracija je termin, s katerim se označujejo procesi vključevanja priseljencev v novo socialno, družbeno okolje. Integracija označuje širok krog dinamičnih procesov na različnih družbenih področjih. V nasprotju s to kompleksnostjo se integracija velikokrat uporablja kot poenostavljen pojem vključevanja priseljencev v družbo. Posledično lahko pojem integracija pomeni proces in stanje, ki sega od asimilacijskih praks na eni strani do oblik kulturnega pluralizma na drugi strani. Integracija pa vseeno sodi nekje med asimilacijo in med ekstremnim multikulturalizmom. Največkrat je integracija opredeljena kot možnost ohranjanja manjšinske kulture v procesu integracije (Komac 2007, 106–108).

Integracija je participacija enakih. Ljudje s priznano mednarodno zaščito prihajajo iz različnih delov sveta, držav in jezikovnih ter kulturnih okolij. Delo torej poteka v večkulturnem kontekstu. Potreben je skupnostni pristop in soustvarjanje rešitev. Upoštevajoč razlago latinskega izraza integracija, ki pomeni združevanje, povezovanje v celoto oziroma vključevanje v skupnost ter še povezovanje posameznikovih lastnosti v enovito celoto, želimo poudariti razliko od asimilacije, ki jo slovar tujk razlaga kot proces kulturnega prilagajanja (etnične) skupine ali posameznika v prevladujočem delu prebivalstva. Opazimo, da pojma razlikujeta položaj pripadnika (oziroma skupine) v odnosu do večinskega dela prebivalstva, kajti s prvim pojmom opisujemo suverenost in

samostojnost osebe, ki se vključi v novo sredino, s tem pa se sama ne odreče svoji kulturi. V drugem primeru pa je zaznati prevladujoč vpliv novega okolja, ki se mu posameznik podredi ter celo pozabi na svoj izvor, kulturo ter prejšnjo identiteto (Zajc 2017).

Z integracijo povezujemo tudi kakovost povezovanja posameznikov z novo populacijo. Ta se nanaša na različna področja. **Pravna integracija** pomeni, da se izenačuje pravni status beguncev, priseljencev s statusom državljanov. Gre za pomemben del integracije, saj pravna integracija omogoča doseganje enakih možnosti za vse prebivalce. S tem priseljenci pridobijo pravne ureditve, politične pravice in dolžnosti, kot jih imajo vsi ostali prebivalci neke države. Polno pravno integracijo dosežejo priseljenci običajno šele s pridobljenim državljanstvom, alternativa tega pa je lahko status osebe s stalnim prebivališčem statusa državljana. **Bivanjska integracija** pomeni, da imajo priseljenci možnost naselitve kjerkoli v državi pod enakimi pogoji, kot jih imajo ostali prebivalci. Nadpovprečna koncentracija prebivalstva določene etnične pripadnosti v nekem delu mesta ali vasi pomeni in kaže na neuspešno integracijo. Ko te znake opazimo, moramo narediti nekaj v tej smeri, če želimo, da bi se priseljenci bolje integrirali v novo družbo. **Socialno-ekonomska integracija** se nanaša na položaj priseljencev in na njihovo pojavljanje na trgu dela. Ta vrsta integracije omogoča vsem ljudem, bodisi priseljencem ali pa avtohtonem prebivalstvu, da imajo enake možnosti na trgu dela in enake možnosti za plačilo opravljenega dela na trgu dela. O uspešni **integraciji na področju izobraževanja** govorimo takrat, kadar imajo priseljenci in njihovi potomci enakopraven dostop do izobraževanja, do izobraževalnih institucij ter enako uspešno končujejo šolanje kot ostali avtohtoni prebivalci. Na področju izobraževanja je pomembno za integracijo, da se priseljenci lahko učijo svoj materni jezik in da je na vseh področjih izobraževalnega sistema prisoten medkulturni pristop k izobraževanju. **Kulturna integracija** pokriva zelo heterogeno področje. Vključuje vero, jezik, vrednote in vsakdanje življenjske prakse. Na eni strani pomeni integracija spoznavanje novih kultur ter sprejemanje drugih kulturnih vzorcev neke etnične skupine, po drugi strani pa predstavlja spremembe oziroma pridobivanje drugih vrednot, norm in vedenjskih vzorcev. Kulturna integracija je tako dvosmeren proces, ki spremeni tudi večinsko družbo. Njen namen ni asimilacija priseljencev in odpoved njihove kulture, temveč je namen pridobivanja kulturnega pluralizma. Kulturno integracijo moramo razumeti kot proces, v katerem priseljenci pridobijo določene posebne kulturne ali verske pravice, ki jim omogočajo ohranjati njihovo kulturo in življenje v skladu s prepričanji njihove verske identitete. Kot zadnjo bi omenila še politično integracijo, ki pomeni, da so priseljenci vključeni v politična odločanja v državi

ter da lahko aktivno sodelujejo in vplivajo na odločitve. To ne pomeni samo tega, da imajo priseljenci le možnost sodelovanja v političnih procesih, temveč da lahko sodelujejo na volitvah, v političnih strankah ter v posebnih oblikah manjšinskega predstavništva (Komac 2007, 109–111).

Osebe, ki imajo priznano mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji, so glede na Zakon o mednarodni zaščiti (Ur. l. RS, št. 16/17) upravičene do:

- prebivanja v Republiki Sloveniji,
- denarnega nadomestila za nastanitev,
- pomoči v vključevanje v novo okolje,
- zaposlitve in dela,
- socialnega in zdravstvenega varstva,
- pridobitve informacij o pravicah/dolžnostih in
- izobraževalnih institucij in do izobraževanja.

Na področju pravic socialnega varstva in izobraževanja imajo osebe z mednarodno zaščito enake možnosti ter so izenačene s slovenskimi državljani. Tiste osebe, ki jim je že priznana mednarodna zaščita, lahko uveljavljajo pravice do zaposlovanja iz naslova, ki ureja zaposlovanje tujcev. Osebe z mednarodno zaščito se morajo obvezno zdravstveno zavarovati. Otroci s priznano mednarodno zaščito pa so upravičeni do zdravstvenih storitev pod enakimi pogoji kot otroci, ki so zavarovani kot družinski člani. Ko oseba pridobi status, ji je izdano dovoljenje za prebivanje. Begunci lahko pridobijo potni list, ki je izdan za veljavnost največ 10 let. Izda ga ustrezno ministrstvo. Osebe s subsidiarno zaščito uporabljajo svoj nacionalni potni list. Če tega lista nimajo, lahko za ta čas trajanja njihove subsidiarne zaščite pridobijo potni list za tujca (MNZ 2017).

Osebe, ki imajo pridobljen status begunca, imajo v državi, v katero so imigrirale, določene pravice, ki jih morajo poznati, saj so izredno pomembne za njihovo vsakdanje življenje. V nadaljevanju bom opisala ključne pravice in problematike z vidika človekovih pravic in begunskega prava.

Prizadevanje države mora temeljiti na zagotovitvi ustrezne podpore prosilkam in prosilcem za mednarodno zaščito, tako da lahko ti svoje okoliščine ustrezno in primerno predstavijo in nato zaprosijo za zaščito. Zato je nujno potrebno, da se prosilkam in prosilcem zakonsko zagotovi dostop do pravne pomoči, ki je brezplačna. Zagotoviti jim moramo tudi tolmača,

saj tako komuniciranje ne predstavlja večje ovire. Do zdaj je ta koncept zagotovljen na način, da se za prosilce in prosilke za begunski status vodi evidenca svetovalcev in tako to ne postaja obveznost države, po drugi strani pa to ne vzpostavlja jasno določenih pravic, ki jih ima prosilec oziroma prosilka za mednarodno zaščito.

Prosilci za azil v Sloveniji so poleg brezplačne nastanitve v azilnih centrih upravičeni tudi do prehrane, obutve, oblek, higienskih potrebščin in mesečne žepnine v višini 18 evrov. Ob določenih okoliščinah, ki so opredeljene z zakonom, je mogoče prosilca za azil nastaniti tudi v zasebni nastanitvi ali pa v drugi ustanovi. V tem primeru jim je dodeljena denarna pomoč, ki trenutno znaša 144,40 EUR na mesec na enega posameznika in predstavlja 50 % minimalnega dohodka. Prosilci za azil v azilnem domu opravljajo največkrat nižja kvalificirana dela, za katera prejmejo nižja plačila. Plačila sem predstavila v spodnji preglednici.

Vrsta dela:	**Urna postavka**:
Lahko fizično delo	2,5 EUR
Težko fizično delo	3,5 EUR
Strokovno tehnično delo	3 EUR
Pomoč pri komunikaciji	4 EUR

Te zgoraj navedene urne postavke za različna dela so tudi objavljene na oglasni deski v azilnem domu. Različno plačano delo pa se nato izvaja v dogovoru z odgovorno osebo, bodisi s socialnim delavcem/delavko, plačilo pa je skladno s predloženimi urniki, ki prikazujejo število opravljenih ur (IOM 2017).

5.1. Ukinitev enkratne denarne pomoči

Enkratna denarna pomoč osebam, ki so pridobile status begunca, je lahko glede na predlog zakona ukinjena. Posameznik/posameznica, ki pridobi status begunca, ima pravico do enkratnega izplačila denarne pomoči v višini 288,81 evra. Ta znesek je tako nujen za preživetje beguncev v prvih tednih po priznanem statusu, kar je sporno, saj je nemogoče pričakovati, da si begunci lahko takoj poiščejo zaposlitev, sklenejo pogodbo za delo in začnejo prejemati plačo. Prav tako so upravičeni do socialnovarstvenih prihodkov pod enakimi pogoji kot državljani Slovenije. Sklepamo lahko, da so begunci in begunke, ko

prejmejo status begunca, v veliki socialni ogroženosti, sploh če bo v prihodnosti ukinjeno enkratno denarno izplačilo. To pa bi močno vplivalo na njihovo integracijo, v tem primeru v Republiko Slovenijo (Amnesty International 2016). Pri integraciji migrantov v slovensko družbo je treba upoštevati ta vidik – dopustiti jim, da ohranijo svojo identiteto in jim omogočiti, da se enakopravno vključujejo v okolje, v katerem so. Spoznati morajo značilnosti države (kulturne), v katero so prišli. Pri integraciji oseb z begunskim statusom je največji problem preživetje. Seveda pa je to povezano z vprašanjem jezika, kot bom predstavila v naslednjem pod poglavju. Vsekakor je izredno pomembno, da migranti ohranijo svojo kulturno dediščino ter jo celo predstavijo družbi gostiteljici. V bistvu gre za dvosmeren proces, od katerega ima lahko vsaka stran korist, saj imajo možnost spoznavanja različnih kulturnih navad. Kulturna pluralnost bi tako morala imeti pozitiven prizvok pri sooblikovanju sodobne, postmoderne družbe. Iz psihološke perspektive pa se integracija največkrat začne že ob samem prihodu v želeno državo in se zaključi, ko priseljenec postane aktivni član te nove družbe v vseh pogledih (pravnem, družbeno-socialnem, ekonomskem, izobraževalnem ter kulturnem). Integracija je tako dolgoročen proces (Zajc 2017).

5.2. Pomen in vloga jezika v procesu integracije

Jezik igra pomembno vlogo pri oblikovanju in ohranjanju etničnih skupnosti. Je temeljni kazalnik etnične identitete in predstavlja določeno skupnost. Vendar pa jezik in jezikovna politika lahko predstavljata etnični konflikt. Integracijska politika zahteva obravnavanje možnosti za ne diskriminacijsko obravnavo vseh državljanov Republike Slovenije (Komac 2007, 305–315). Predhodna pripravljenost potencialnih imigrantov olajšuje procese njihovega prilagajanja in vstopanja v družbo. Za trenutne, sodobne imigracije je skoraj da nujno potrebno, da se imigranti za normalno delovanje in življenje naučijo rabe jezika, vsaj minimalnega. Jezik predstavlja nujno sestavino akulturacije imigrantov, saj so v nasprotnem primeru izločeni iz komunikacije in različnih oblik participacije, so torej potisnjeni na rob socialne manjšine. Jezik dominira kot sredstvo komuniciranja. S pomočjo jezikovne akulturacije se imigrantske skupnosti lahko odprejo, s tem pa se jim odpre tudi možnost za participacijo v širših okvirih družbe. Jezikovna neakulturiranost preprečuje tako pasivno kot aktivno sodelovanje v socialnem življenju v družbi. S tem je onemogočena udeležba v kulturnih dejavnostih. Delež brezposelnih je običajno večji pri tistih imigrantih, ki niso jezikovno akulturirani. Ti imigranti naj bi bili podvrženi bolj k poklicni diskriminaciji, saj se ne morejo zaposliti na mestih, kjer je za delo potrebno znanje jezika, bodisi zaradi stika s strankami ali s sodelavci. Nedostopna so jim vodstvena delovna mesta, ki zahtevajo

strokovne in politične kvalifikacije. Otroci se največkrat srečujejo z jezikovnimi težavami v času izobraževanja, krog nezaposlenih imigrantskih žena pa je vezan na družino in na člane iste imigrantske skupnosti. Uporaba jezika nove države, kamor so se imigranti preselili, pa ne zagotavlja doseganja višje stopnje asimilacije. Neznanje jezika pospešuje razvoj imigrantskih skupnosti, saj se ti pogovarjajo v svojem maternem jeziku, kar pa jim postavlja okvire, saj ne širijo svoje socialne mreže z drugimi prebivalci (Klinar 1976, 151–154).

Milharčič Hladnik navaja, da je kulturno, versko in jezikovno sobivanje različnih ljudi lahko včasih težko. Multikulturni paradoks je, da upoštevamo kulturne razlike, po drugi strani pa jih moramo zanikati, če hočemo živeti skupaj. Ni nujno, da se zanikajo, vendar pa se mora priznavati dominantna kultura kot tista, ki naj bi imela s pravnimi normami dominanten položaj nad drugimi kulturami. To je problematično z vidika socialnega dela, saj pomeni, da bi se v tem primeru morala manjšinska skupina podrejati večinski in s tem opustiti svoja prepričanja, kar pa je nesmiselno in neetično s strani države, kamor je manjšinska skupina migrirala. Pomembno je, da gledamo na multikulturalizem iz vidika, da mora biti zagotovljena integracija, in sicer s spoštovanjem tradicije in kulture teh manjšin. Ne smemo zatirati vrednot manjšinskih skupin, v tem primeru beguncev, saj mora biti manjšini omogočeno, da živijo naprej svojo identiteto. Ta paradoks težko odmislimo in razrešujemo, če ni politične in ideološke opore za takšno razmišljanje. Ko se ustvari delitev na »mi in oni«, ko torej prevlada prisila razmišljanja o homogenih skupinah, postane nemogoče razmišljati o medkulturnem sobivanju. Ta mora vedno izhajati iz diskurza, ki ljudi ne bo delil na homogene skupine, kjer je priznana ena vrsta enodimenzionalne identitete (Milharčič Hladnik 2007).

5.3. Integracije oseb z mednarodno zaščito

V sam proces integracije oseb z begunskim statusom oziroma z mednarodno zaščito so vključeni številni organi. V tej integraciji sodelujejo državne in občinske ustanove, nevladne in humanitarne organizacije, šole, zdravstvo, javni uslužbenci, najemniki, prostovoljci in drugi. Avtorica povzema (Jazbec 2006) in piše o celovitosti procesov migracij ljudi ter njihove integracije. Meni, da je pomembno sodelovanje različnih družbenih akterjev pri oblikovanju in opravljanju javnih praks. Gre za interdisciplinarno področje, v katerem morajo sodelovati različni strokovni delavci, izvajalci pomoči ter imigranti, osebe z mednarodno zaščito. Ljudje, ki jim je priznan status begunca ali pa subsidiarne zaščite, nujno

potrebujejo podporo in pomoč, kako se najbolje vključiti v družbo, v kateri so zdaj (Zajc 2017).

Pomoč pri integraciji za osebe s statusom begunca v Republiki Sloveniji izvaja tudi društvo Odnos, in sicer od leta 2013. Uporabnikom je s tem omogočen prvi stik s socialno pomočjo, saj se preko pogovora in zagovorništva pred javnimi institucijami lahko pogovorijo s svetovalnimi delavci ter tako izvedo, katere so njihove pravice v državi, v katero so migrirali. Projekt društva Odnos je sestavljen iz treh sklopov pomoči, ki se med seboj prepletajo. Najprej se je treba usmeriti v pomoč pri urejanju življenjskih situacij, kar je tudi prva ovira, s katero se osebe z begunskim statusom srečajo. Vključeni so tudi socialni delavci, ki na neki način posegajo v okolje in življenje oseb z begunskim statusom. Pri odločanju mora socialni delavec najprej upoštevati to, da mora uporabnikom nuditi spremstvo na institucije, kar pomeni spoznavanje njihovega življenjskega sloga ter zbliževanje z njimi. Kulturno okolje je pomemben dejavnik, ki ga mora upoštevati vsak socialni delavec. Obisk in srečanje na domu je priložnost za poglobitev odnosa z uporabnikom.

Begunci morajo ob prejemu statusa begunca zapustiti azilni dom. Gre za pomembno prelomnico v življenju, ki jo je treba skupaj z uporabnikom preučiti in nato izdelati osebni načrt. Najprej je treba poiskati zasebno namestitev, kar je precej zahtevna naloga, saj iskalci stanovanj izbirajo večinoma med profitnimi najemniškimi stanovanji, država pa razpolaga le z nekaj namestitvami v integracijskih hišah. Mnogokrat se morajo begunci srečati tudi z rasizmom, saj imajo najemodajalci določene predsodke in so nezaupljivi (Zajc 2017). Mnogokrat so vidni znaki nestrpnosti. Tudi sama sem bila priča takemu primeru, ko oseba s statusom begunca ni mogla najti stanovanja, saj so ga najemniki že na začetku odslovili. Najprej so bili zainteresirani, ko pa so izvedeli, da prihaja iz Irana in da je begunec, pa so ga takoj odslovili, češ da takšnih ljudi nočejo ali pa so preprosto dejali, da je stanovanje oddano. Ko je ta fant prišel v društvo in povedal, v čem je težava, smo strokovni delavci klicali najemnike glede stanovanja. Najprej smo se pozanimali, ali je stanovanje še prosto ter razložili, zakaj ga potrebujemo. Bilo je veliko odklonitev, vendar se mi zdi, da smo vseeno lažje našli stanovanje, če je nekdo izmed strokovnih delavcev klical in šel s to osebo na ogled. Dogovoriti smo se morali glede plačila, določenih datumov in zahtev samega najemodajalca. Takrat sem opazila, da je jezik velika težava, saj se je brez znanja jezika oseba težko dogovorila glede najema stanovanja. Menim pa tudi, da imajo mediji prav tako zelo velik vpliv na oblikovanje mišljenja o beguncih.

Stanovanje, dom je za vsakogar življenjskega pomena. Tako tudi za osebe s statusom begunca, saj so bile prisiljene zapustiti svoj dom in se podati v neznano. Ne nazadnje je treba bivanje, kjer te osebe prebivajo, tesno povezati s procesi socializacije in prevzemanjem novih kulturnih elementov novega okolja. Problem pridobivanja stanovanja kot temeljnega dela življenja neke družine ali pa posameznika/posameznice in kot ključnega pogoja za vključevanje v družbo zaznavajo tudi zaposleni v nevladnih organizacijah. Begunci imajo med tem, ko čakajo na status in potem, ko dobijo pozitiven odgovor, mnogokrat še hujše težave. Težko dobijo zaposlitev in se vrtijo v nekem začaranem krogu. Brez zaposlitve ni vira dohodkov in s tem so prikrajšani za osnovna sredstva, potrebna za preživetje. Tako se pojavijo nezadovoljstva s strani beguncev, saj so nezadovoljni, ker si mislijo: dobimo status, zdaj pa je vsega konec (Dolinar in drugi 2004, 304).

Ko je najdena namestitev, je treba urediti vse potrebne formalnosti. Od leta 2015 so državljani nekaterih držav (Sirije, Irana …) še bolj diskriminirani. Banke so začele upoštevati predpise ter Zakon o omejevalnih ukrepih, s čimer so omejile ustvarjanje novih bančnih računov za osebe iz določnih držav. Tako omenjeni državljani ne morejo odpreti bančnih računov. Begunci imajo tako kot vsi državljani enake pravice do zdravstvenih storitev. Urejeno morajo imeti zdravstveno zavarovanje, kot prejemniki denarne socialne pomoči pa lahko uveljavljajo pravice do polne vrednosti zdravstvenih storitev. Dostop do osebnega zdravnika in zobozdravnika prav tako ni preprost. Čakalna doba za prvi sprejem pri zdravniku je izredno dolga, saj je zasedenost velika, mnogi izmed njih pa zahtevajo prevajalce in zagotovitev, da imajo res urejeno obvezno zdravstveno zavarovanje (Zajc 2017).

Osebe s statusom begunca pridobijo delovno dovoljenje za nedoločen čas in s tem se lahko takoj vključijo na trg dela pod enakimi pogoji, kot jih imajo vsi ostali državljani Republike Slovenije. Kljub temu je tem osebam z begunskim statusom težje pridobiti zaposlitev. Ključna težava, s katero se soočajo, je povezana z neznanjem jezika. Tekoče govorno in pisno znanje jezika je eden izmed pogojev za večino delovnih mest. Tu se pojavijo še težave z dokazili, saj mnogi begunci, ki so morali zapustiti svojo matično državo, nimajo ustreznih dokazil in dokumentov, s katerimi bi lahko dokazovali svojo stopnjo izobrazbe. Postopki nostrifikacije diplom pa lahko trajajo dlje časa oziroma več let. Pri iskanju zaposlitve begunci s statusom velikokrat naletijo na posredno ali neposredno diskriminacijo na trgu delovne sile. Velikokrat je razlog ta, da delodajalci ne poznajo begunske problematike. Tako

begunci s statusom na poti do zaposlitve naletijo na številne ovire. Ravno zaradi tega so včasih primorani poprijeti za dela na črno.

Poudarila bi tudi izobraževanje kot pomemben dejavnik v procesu integracije, hkrati pa ta spodbuja osebnostni razvoj in s tem krepi socialne stike in posledično pripomore k izboljšanju vstopa posameznika/posameznice na trg delovne sile. Osnovna šola je v Republiki Sloveniji obvezna za vse otroke ne glede na pravni status. Tako določata Uredba o pravicah in dolžnostih beguncev v RS (2004) in Zakon o osnovni šoli (2005). Izobraževalni sistem ima pri integraciji begunskih otrok pomembno vlogo. Tako so otroci preko izobraževanja vključeni v večinsko družbo, še preden pridobijo status begunca. Pri integraciji ima pomembno vlogo civilna družba, predvsem nevladne organizacije, kulturna društva ter mediji. Medij je temeljni kazalnik in pripomoček k ozaveščanju prebivalstva o beguncih in njihovem vključevanju v družbo. Poleg vsega pa je treba ozaveščanje in pridobivanje informacij o kulturi nove družbe predati priseljencem (Dolinar in drugi 2004, 306–310).

5.4. Medkulturno socialno delo

Povodnik predlaga, »*da se mora slovensko socialno delo premakniti od monokulturnih in etnocentričnih perspektiv v kulturno in etnično občutljive perspektive*« (Povodnik 2007, 117).

V času vse večje mobilnosti ljudi lahko posledično pričakujemo vse več multikulturnih družb, ki v socialno delo prinašajo nove izzive. V Republiki Sloveniji so multikulturne študije vse bolj pogoste, predvsem na področju dela s pripadniki manjšin, begunci itd. Tukaj imajo pomembno vlogo nevladne organizacije, ki delujejo na mednarodni ravni (Povodnik 2007, 117). Treba je opozoriti, da se socialni delavci pogosto premalo zavedajo kulturnih značilnosti tujcev. Vsekakor je nujno, da izginejo predsodki in da se socialni delavec/delavka ne zatekajo k stereotipom določene kulture. Pozorni morajo biti na nevarnost etnocentrizma. Najprej je treba videti in spoštovati uporabnikova drugačna kulturna načela. Menim, da se je treba postaviti v vlogo poslušalca ter opazovati in nekako s pogovorom dajati občutek empatije. Empatija je tako pomembna pri medkulturnem socialnem delu. Empatija je zapleteno čustvo, saj se lahko zgodi, da se socialni delavec ne vživi v uporabnika na tak način, kot čuti to on sam. Gre za združevanje dveh komponent, in sicer za zbiranje informacij od uporabnika in razumevanje njegovih potreb ter dajanje občutka, da smo njegove besede

vzeli resno. Druga komponenta pa zajema pomembnost telesnih sprememb in izražanja (Povodnik 2007, 118–119).

Pri medkulturnem delu je treba nujno razlikovati težave, ki jih ima vsakdo, ter težave (ne)ustreznega strokovnega prejema, ki jih ima le določen strokovnjak. Delo z uporabniki, ki imajo drugačno kulturno ozadje, socialnemu delavcu lahko predstavlja stres, ki lahko posledično privede do izgorevanja. Vendar pa se je treba zavedati, da ima vsaka narodnost svoja prepričanja in svojo kulturo, ki jo je treba upoštevati in je ne zanemariti oziroma skušati izriniti. Strokovnjaki lahko k večji učinkovitosti dela z drugimi kulturami prispevajo tako, da uporabljajo spoštljiv odnos do drugačnega in s primernimi strokovnimi pristopi, med katere štejemo delovni odnos z uporabnikom ter nenehno preverjanje strokovnih izhodišč. Tako so določene veščine socialnega dela lahko izredno učinkovite za premagovanje kulturnih ovir. Medkulturno socialno delo zajema spoznavanje ozadja neke kulture, opazovanje z udeležbo ter spoznavanje kulture. Povodnik navaja, da so raziskave pokazale več prednosti tujih strokovnjakov pri delu v drugi, tuji kulturi. To je zaradi tega, saj so manjše možnosti za diskriminatorno razlikovanje med uporabniki, za splošne izkušnje, za večjo zmožnost zagovorništva, za bolj svobodno izbiro delovnega okolja ter za večjo pripravljenost sodelovanja s strani uporabnikov (Povodnik 2007, 121). Osebam s statusom begunca je treba pomagati pri informiranju in nato pri vstopanju na trg dela. Vstop na trg dela je pomemben del uspešne integracije, vendar pa lahko pride do pomanjkljivosti koncepta multikulturalizma in z njim povezane integracije. Pomanjkljivost medkulturnosti je predvsem ta, da zanemari pravno integracijo, kot da ne bi bila ena izmed velikih ovir pravnih statusov ljudi. Pravni okvir integracijske politike v Sloveniji ni popoln, je pa na določenih področjih primerno izhodišče za pripravo ukrepov in programov, ki spodbujajo integracijo priseljencev v Sloveniji. Med glavnimi pomanjkljivostmi tega pravnega okvira moramo omeniti dejstvo, da Slovenija ni podpisala nekaterih mednarodnih dokumentov, ki se nanašajo predvsem na položaj priseljencev. Zakonodaja v Sloveniji ne spodbuja hitre pravne integracije migrantov, saj zahteva dolgoročno stalno prebivanje in delo v državi, ki sta pogoja, da migrant pridobi status ali dovoljenje, ki omogoča izenačitev oziroma vsaj približanje pravic migrantov k pravicam slovenskih državljanov. Slovenija je z uveljavljanjem evropske direktive oktobra 2005 skrajšala pogoje za pridobitev dovoljenja stalnega prebivanja, in sicer z osem na pet let prebivanja v Sloveniji. Za pridobitev državljanstva pa lahko priseljenec zaprosi šele po desetih letih prebivanja v Sloveniji (Komac 2007).

Medkulturno socialno delo temelji tudi na tem, da se zagotovi učna pomoč migrantov pri njihovem opismenjevanju. Večina oseb s statusom begunca potrebuje redno podporo in pomoč pri učenju jezika države, v kateri živi. Delo z odraslimi ljudmi se razlikuje od dela z otroki, mlajšimi. Nekateri posamezniki, ki imajo status begunca, dvomijo o smiselnosti učenja jezika »nove« države. Težava se pojavi pri izvajanju učne pomoči, saj se begunci soočajo s socialnimi, psihološkimi in ekonomskimi ovirami. Med procesom adaptacije v novo okolje jezik pogosto ni postavljen na prvo mesto, saj je to dolgotrajen proces. Pojavi se tudi težava, saj iz držav, od koder prihajajo begunci, ni enakih možnosti za izobraževanje. Tako mnoge odrasle osebe niso imele možnosti izobraževanja in morda ne poznajo načina delovanja šolskega sistema. To pa lahko posledično vodi do predsodkov in stereotipov. Integracijske aktivnosti omogočajo osebam s statusom begunca vključevanje v skupinske ali pa individualne aktivnosti (Zajc 2017).

6. Diskriminacija, predsodki in rasizem do oseb z begunskim statusom

Stereotipi naj bi označevali neutemeljeno s predsodki obremenjeno mišljenje. Istovetimo jih skoraj z vsem, kar je po mišljenju pomanjkljivo, to pa odraža in spodbuja družbene predsodke. Etnični in rasni predsodki negativno vplivajo na medskupinske in medosebne odnose. Ti negativni predsodki nastanejo na podlagi napačnih, neupravičenih generalizacij in temeljijo na odklanjanju ter na sovražnosti do pripadnikov posameznih etničnih skupin, manjšin. Dominantne skupine tako ustvarijo občutek superiornosti, občutek, da je neka manjšinska skupina drugačna in s tem manjvredna, občutek moči do privilegijev in statusa ter strah, da manjšinska skupina ogroža privilegije in status, moč dominantne skupine (Ule 1992, 121). Predsodki ustvarjajo emotivno oziroma čustveno in konativno komponento, pri čemer je najpomembnejša emotivna, saj vsebuje nezavedno dinamiko predsodkov. Sodbe, ki temeljijo na kognitivni komponenti, kar pomeni na nepreverjenih dejstvih, imenujemo stereotipi. Tako so stereotipi neka vrsta predsodkov. Kot pravi Lipmann: »*Večine stvari ne vidimo naprej in šele potem definiramo; večino stvari najprej definiramo in šele potem vidimo*« (Lipmann v Ule 1992: 121). Etnični stereotipi tako predstavljajo neutemeljene sodbe o nekem narodu ali nacionalnih skupinah oziroma njihovih pripadnikih. Nastanejo z generalizacijo značilnosti. Tako se med vsakodnevnimi pogovori lahko srečamo s stereotipi, kot so npr.: begunci odražajo nemir, vojne, kradejo itd. (Ule 1992: 122). Temeljno polje delovanja predsodkov in njihovega razvoja je torej vsakdanji svet ljudi. Na to se nanašajo interakcije z drugimi in drugačnimi od nas, čeprav je jasno, da predsodki segajo na vsa naša družbena področja. Predsodke lahko tako opazimo v javnem govoru, izraženi pa so preko šal, fraz, govora in dvoumnosti. Tedaj jih skoraj da ne opazimo, saj so nekaj vsakdanjega. Osnovne niti, ki ustvarjajo predsodke, so že dlje časa znane. Predsodki lahko kaj hitro postanejo orodje agresije (Ule 1999, 299–301).

Ule (2004) prikazuje razvoj predsodkov in tako meni, da so se ti razvili v prvem letu človeškega življenja ter da so jih povzročile frustracijske situacije v odraslem življenju. Tako lahko domnevamo, da predsodki izhajajo iz primarne socializacije. Prve nastanejo v otroštvu ter so z njimi povezana vrednotenja, katerih podlaga je prvina za nastanek predsodkov (Ule 2004, 175).

6.1. Procesi razvoja predsodkov do oseb z begunskim statusom

Procesi razvoja so:

- vrednotenje pomeni, da se osebe naslanjajo na določene vrednote lastne skupine,
- identifikacija pomeni poistovetenje s svojo lastno skupino in s tem zavračanje tujih, neenakih skupin,
- tipičen pripis določenih lastnosti neki osebi je generalizacija,
- diferenciacija, pri kateri gre za pripisovanje drugačnih lastnosti v primerjavi z našimi osebnimi.

6.2. Kategorizacija in predsodki

Dandanes je sodoben svet preveč kategoriziran. Tajfel (v Ule 1999, 25) kategorizira dve vrsti hipotez o posledicah dveh vrst kognitivne kategorizacije. Prva govori o tem, da človek kategorizira dražljaje, ki pripadajo npr. kategoriji A, ostali pa B, potem se bo to stopnjevalo in tako povečevalo te razlike med tema dvema kategorijama. Druga hipoteza pa govori o tem, da se bodo te razlike zmanjšale. Iz tega lahko pojasnimo in vidimo, da pripadniki različnih skupin vidijo pred seboj več raznolikih razhajanj, kot pa jih v resnici je. Vse več ljudi se dandanes trudi biti bolj enakopravnih, vendar pa raziskave še zmeraj kažejo, da je vsaka oseba nekoliko bolj nagnjena k svoji lastni skupini. Tako bi v družbi morali pripraviti več družbenih pogojev, pri katerih bi se najmanj dve skupini križali, saj naj bi se tako verjetnost za same predsodke zmanjšala (Ule 1999, 27–31).

6.3. Način izražanja predsodkov do oseb z begunskim statusom

Allport (v Ule, 2004) deli izražanje predsodkov na pet stopenj, in sicer:

- Nasilje se lahko kaže tako v fizičnem kot tudi v psihičnem obračunu to ljudi z begunskim statusom.
- Distanca do ljudi z begunskim statusom povzroča izogibanje.
- Antipatija do ljudi z begunskim statusom se lahko kaže tudi na način opravljanja.
- Do pripadnikov, ki že imajo begunski status, se lahko kaže diskriminacija na način, da se jim onemogoči dostop do dobrin, zaposlitve, izobraževanja, bivanja itd. (Ule 2004, 181).

Kot pravi Leskošek (2005), je dnevno vse več osovraženih skupin. Navaja, da se ljudje, ki prihajajo iz drugih držav in s tem drugih skupin, vse bolj soočajo s predsodki in

diskriminacijo. Negativna podoba pa se v družbi krepi preko pomoči stereotipov in predsodkov ter tako vpliva dolgoročno na videnje družbene realnosti. Tako v Sloveniji kot v drugih državah članicah Evropske unije se zaradi večmesečnega begunskega vala krepijo protiislamski diskurzi, desne politične tendence in ksenofobija.

Lahko rečemo, da begunska kriza v Evropi vse bolj proizvaja dominantne oblike evropske racionalnosti in identitete, znotraj katerih pa se oblikujejo novi miselni slogi, ki so sestavljeni tako iz elementov sovraštva, izključenosti, ksenofobije, paranoje ter različnih poizkusov upravičevanja in legitimacije. Priča smo, da se v Evropi ustvarjajo radikalne zahteve po relativizaciji pojmov glede na odnos do beguncev. Ti pojmi so predvsem človečnost, solidarnost, strah in strpnost. Slavoj Žižek (2015, 2016) je v svojih zapisih in pripovedih nekako zahteval, da naj se opusti kvazi levičarska humanost do beguncev in da kritiko do islamskega prava ne prištevamo kot primer islamofobije. Sprejeti moramo vedenje o tem, da begunski način življenja velikokrat ni združljiv z njegovimi ideološkimi temelji, ki jih priča blaginja zahodne države. Moramo se zavedati, da obstaja njihov in naš način življenja, nato pa še doda, da je med njima popoln prepad. Nov miselni slog vsebuje te tri elemente, ki afirmirajo sum, sovraštvo in nacionalni, etnični, religiozni ponos. Prvi je v osnovi racionalističen, saj je sum, dvom o družbenih dogodkih in stanjih stvari. Drugi je bolj emocionalen, čustveni, saj se kaže v sovraštvu do beguncev. Kaže se na način rasizma, ksenofobije, preko sovražnega govora, v bistvu v izključitvi drugega. Tretji pa je političen bodisi v ožjem ali širšem pomenu in temelji na vrednotah naroda, na njihovem nacionalnem ponosu in njihovi samozavesti ter igra na karto »naše« in »tuje«, na ideoloških, verskih in zgodovinskih razlikah (Vezjak v Znanstveni simpozij 2016).

6.4. Antirasistično socialno delo

Današnji, sodobni rasizem ne gradi več nujno na segregaciji in vrednotenju ras, kajti ključna točka ni več biološka dediščina, ampak t. i. domnevna nepremostljivost kulturnih razlik. Zornova pravi, da rasizem pomeni pravzaprav zanikanje oziroma omejevanje pravic, utišanje glasov določenih skupin v družbi ter zatiranje ljudi. Vendar pa je zatiranje širok pojem, celo širši, kot je pojem diskriminacija. Zatiranje tako vpliva na samorazvoj posameznika oziroma posameznice, vpliva na njegovo/njeno samopodobo, vizije in ambicije, ki jih imajo ustvarjene pripadniki različnih etničnih skupin o sebi. Rasizem je tako prizorišče dominacije in podrejanja glede na posameznikovo etnično poreklo. Uveljavljanje antirasistične perspektive v socialnem delu se kaže v prvem koraku, in sicer, da se rasizma

začnemo zavedati. Tako je ozaveščanje eden izmed pomembnih dejavnikov antirasističnega socialnega dela. Zornova (2003) navaja ključne teme antirarsističnega socialnega dela, in sicer:

- spoštovanje kulturnih razlik;
- znanje o tem, da rasizem prizadene osebe brez državljanstva in osebe, ki pripadajo manjšinskim skupnostim;
- zavestno odločitev socialnih delavk, da zagovarjajo pravice izključenih ljudi ter
- prepoznavanje vsakdanjega rasizma na osebni ravni ter na ravni institucij.

Zornova (2003) meni, da se metode dela s tistimi ljudmi, ki jih prizadene rasizem, vendar imajo dom v Sloveniji, razlikujejo od metod dela s tistimi ljudmi, ki so prišli v Slovenijo in si šele morajo na novo ustvariti dom. Pri vprašanju glede beguncev morajo socialne delavke obvladati veščine za pomoč osebam pri ustvarjanju njihovega novega doma ter pri vzpostavljanju njihovih novih socialnih mrež. Morajo znati pomagati v duševni stiski, ki se pojavi zaradi preživetega nasilja ter številnih izgub. Mnogi begunci in begunke so utrpeli hude izgube. Izgubili so svoj jezik, zaposlitev, dom, pretrgali so vsakdanje vezi z družinskimi člani in s prijatelji. Mnogi izmed njih so doživeli različne oblike političnega nasilja ali smrt, nekateri so celo bili priče usmrtitvi ali mučenju bližnjih, grožnjam itd. Zornova (2003) navaja, da so metode socialnega dela z begunci, zlasti te:

- individualno svetovanje, pri katerem je pomembno zagotoviti pravice (npr. azilnega postopka) in občutek osebne varnosti (sočustvovanje, podpora);
- skupinsko in individualno zagovorništvo, katerega bistvo je dvigniti posameznikovo lastno kapaciteto z namenom boljšega obvladovanja svojega življenja, pa tudi, da se pri izvajanju storitev zahteva večje sodelovanje, vključevanje posameznikov;
- načrtovanje novih služb in socialnih mrež, ki bodo prispevale k ustvarjanju medsebojne podpore;
- izdelava individualnih načrtov za »novo« življenje v novi državi. Individualna metoda tako zagotavlja podporo pri načrtovanju prihodnosti beguncev in s tem tudi nadzor nad osebnim življenjem;
- neposredno financiranje, s katerim omogočimo, da begunci dobijo denar v svoje roke in imajo tako možnost nakupa hrane po lastnem izboru ter podobno.

Antirasistični vidik je tako izziv za socialno delo, saj se zavzema za družbene spremembe. Antirasistično socialno delo je oblika prakse, ki se neposredno dotika strukturnih

neenakopravnosti, ki jih ustvarja rasizem. Dominelli (1995, 188) izpostavlja, da ohranjanje rasističnih družbenih razmerij vključuje interakcije med kulturno, osebno in institucionalno obliko rasizma.

Lena Dominelli poudarja, da je socialno delo vedno že politično, čeprav ne načrtujemo velikih sprememb, saj naj bi vse socialne delavke in socialni delavci sprejemali odločitve, ki zadevajo življenja drugih ljudi, in imajo tako moč, da onemogočijo ali pa omogočijo ljudem dostop do socialnih sredstev in storitev (Dominelli 1997). Antidiskriminatorna praksa se tako lahko začne tam, kjer rasizma v družbi ne bomo videli le kot problem zatiranih, temveč tudi kot problem nas vseh. Menim, da zato zatiranje ne oblikuje le identitete tistega, ki je zatiran, temveč tudi identiteto zatiralca. Tako je rasizem problem vseh nas.

7. Ženske kot begunke

Leta 2014 so polovico vseh beguncev na svetu predstavljale ženske in deklice. V preteklosti so nacionalne azilne politike in mednarodne konvencije velikokrat zanemarjale položaj prosilk za azil ter naravo begunskih razmer glede na spol. V večini primerov so bili azilni sistemi obravnavani glede na moške izkušnje. Ne glede na ustanovitev skupnega evropskega azilnega sistema (CEAS) pa so zmeraj prisotne razlike v politiki, zakonodaji in v praksi držav članic. Opaža pa se tudi razpotje v varstvu, ki je namenjeno prosilkam za azil v EU. Za mednarodno zaščito v EU zaprosi več samskih moških kot pa žensk in otrok. Tako naj bi kazali statistični podatki. Seveda pa je to zaradi demografske raznolikosti beguncev težje preveriti. To naj bi bila posledica s spolom povezanih ovir pri dostopu do zaščite, s katerimi se morajo ženske srečevati med potovanji. Mnoge ženske niso administrativno in finančno neodvisne, da bi lahko same zapustile državo. Zaradi še vedno tradicionalne neenake razdelitve dela ženske namreč še vedno pogosto ostanejo doma in tako skrbijo za otroke ter za starejše družinske člane. Vse večje število žensk, ki migrirajo, je ranljivih v vseh fazah potovanja, tako v državi izvora kot v ciljni državi. Pri odločitvi žensk za beg je nasilje na podlagi spola eno izmed glavnih razlogov za beg. Lahko bi rekli, da gre pri ženskah za skupno značilnost potovanja do in v EU.

7.1. Spol kot vidik pri določanju statusa begunca

Evropski parlament je bil prvi mednarodni organ, ki je priznaval, da je treba Konvencijo o beguncih razlagati in pri tem upoštevati vidik spola. To je bilo zapisano v resoluciji, dne 13. aprila 1984, odločitev pa je pozneje povzel tudi UNHCR v svojih sklepih. Mnoge države članice EU so nato sprejele svoje smernice glede enakosti spolov, vendar pa le-te niso zavezujoče, njihova učinkovitost pa ni enakomerna, ampak delna. Prosilke za azil so pogosto prizadete s strani nedržavnih akterjev in pa tudi s strani družinskih članov. Tu pride do preganjanja, saj država ni sposobna ali pa ni pripravljena zagotoviti ustreznih zaščit žensk. Tako ima preganjanje, predvsem pri prošnjah na podlagi spola, tako vertikalno kot horizontalno razsežnost. Mnoge države članice trenutno še niso podpisale Konvencije "Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini in boju proti njima" (Carigrajska konvencija). Ta konvencija zahteva od držav članic, da morajo pri obrazložitvi Konvencije o statusu beguncev upoštevati razliko med spoloma in tako zagotoviti vse ustrezne in primerne pogoje za podporne storitve in azilne postopke. Oblika odločanja in kakovost uradnih azilnih postopkov vplivata na ženske na drugačen način, kot to vpliva na

moške. Ženske naj bi imele manj dokazov, s katerimi bi lahko prikazale in utemeljile svojo zahtevo za begunski status, za zaščito. V mislih imam predvsem dejavnike, kot so njihov družbeni in politični status ter ekonomski status v državi izvora, od koder so bile primorane v begunstvo. Tako ima ustno pričanje pri ženskah, ki so vložile prošnjo za begunski status, običajno večjo vlogo, zlasti iz vidika ocenjevanja verodostojnosti. Pri ženskah, ki so doživljale travme, gre za počasnejše odkrivanje in pričevanje travm, s tem pa gre posledično za manjše razkrivanje informacij. Spomini na travme so zapleteni, saj naložijo veliko breme na prosilke za status begunca, ki pa imajo le omejena dokumentarna dokazila. Seznam varnih izvornih držav odpira pomembna vprašanja glede položaja žensk, ki prosijo za azil v EU. Nujno potrebno bi bilo sprejeti nov sklop smernic o enakosti spolov kot del širše reforme politike azila in priseljevanja (Honeyball 2016).

Menim, da nobena država ne more veljati za popolnoma „varno“, saj ko pride do nasilja nad ženskami in dekleti, moramo to gledati iz perspektiv, kako to najbolje preprečiti in pomagati iz vidika socialnega dela. Nasilje na podlagi spola je velika globalna težava na splošno.

7.2. Ženske v migracijskih študijah

Migracije, kot sem že omenila, zajemajo širok pojem gibanja ljudi preko nacionalnih meja. Migracije so največkrat povezovali z iskanjem zaposlitve in boljšega načina življenja. Migracija je tako sodobna različica mobilnosti ter niz nastajajočih odnosov med prostori, ljudmi, kulturami in identifikacijami. Razumljene so kot spolno nevtralen pojav, v raziskavah pa ženske zelo dolgo niso bile vidne. Pomen tega je bil ta, da naj bi migrirali samo moški oziroma vsaj v večini, ženske pa so bile samo kot partnerice, ki sledijo svojemu partnerju in ne kot migrantke, ki prečkajo meje po svoji želji in volji. Morokvasić (v Vidmar Horvat) opozarja na to, da so bile nekoč ženske migracije bolj pasivne, nemobilne, saj naj bi bile ženske tiste, ki skrbijo za dom in so dejavne v sferi zasebnega. Ženske so vidne kot patriarhalna vizija kot sekundarni subjekt. Ženskam so bili pripisani dejavniki delovanja, vloge mater in žensk, nikjer pa ni bila predstavljena njihova participacija na trgu dela, bodisi plačanega ali pa neplačanega (Vidmar Horvat 2014, 170). Migracija žensk je lahko hoteno namerno delovanje, sredstvo pobega in kot emancipacija od na primer patriarhalne družbe, kulture. Ženske migracije se med seboj razlikujejo glede na razred, etničnost, starost, nacionalnost, izobrazbo itd. V zadnjem času prihaja vse več do konteksta feminizacije migracij. Vse več raziskav kaže na to, da ženske migrantke opravljajo slabo plačana dela, posebej v gospodinjstvih, kjer so še manj vidne kot moški migranti. Skrbstveno delo tako

postaja vse bolj domena priseljenk. Na fenomen feminizacije migracij avtorica Vidmar Horvat opozarja, da ženske danes predstavljajo več kot polovico svetovnih migracij in da nikakor ne gre za nekakšen nov fenomen. Kot pravi Anthias (v Vidmar Horvat 2014), je spol kot kategorija cel spekter odnosov in princip organiziranja družbenih odnosov. Pomembno je upoštevati vlogo procesov in identitet in ne le deleža ženskih migrantk. Ženske naj bi migracije pogosto dojemale kot preživetveno strategijo svoje družine. Pozicija žensk kot migrant je kompleksen pojav, ki je odvisen od širše družbe in prepleta različne značilnosti neke migrantke. Migracijska izkušnja je za vsako migrantko drugačna, saj se tudi njihove okoliščine in družbeno okolje razlikujejo (Vidmar Horvat 2014, 170–172).

7.3. Preko meje v novo življenje

Že v osnovi so bile ženske izključene iz teoretizacije migracij. Ko so raziskovalci analizirali izkušnje žensk, so jih na neki način skušali vključiti v modele, ki so bili oblikovani za razumevanje migracije moških. Predpostavka je bila namreč ta, da imajo ženske enake motive za migracijo kot moški. Tega delovanja migrantov oziroma migrantk pa zagovorniki neoklasičnega pristopa niso obravnavali kot kontekst upora proti izkoriščevalskim strukturam, temveč so predpostavljali in posplošili, da imajo tako moški kot ženske do teh struktur enak odnos (Cukut Krilić 2009). Vse več raziskav se sprašuje, ali pomeni migriranje za ženske migrantke poslabšanje ali pa izboljšanje njenega položaja znotraj družine. Odgovori pa se seveda razlikujejo glede na ozadje posamezne migrantke. Čeprav nekatere migrantke pričakujejo, da bodo ob prihodu v neko novo državo ohranile svojo kulturo in svoje običaje ter se nekoč vrnile v svojo domovino, pa morajo še vedno osvojiti nov način življenja, kulturo, ki je dominantna v novi destinaciji. Čeprav migracija za žensko pomeni, da so bolj opolnomočene in imajo več avtonomije, pa še zmeraj v državi priselitve opravljajo dela, ki so za njihovo izobrazbo manj plačana. Tudi če se zaposlijo v poklicih, za katere je potrebno biti visoko kvalificiran, pa so ženske pogosto soočene z nižjo poklicno mobilnostjo. Migracije pa ženskam lahko prinesejo več avtonomije, saj s tem, ko se ženska zaposli, postane ekonomsko neodvisna od svojega partnerja. Prečkanje meja tako za ženske pomeni opolnomočenje in manjšanje spolnih norm, po drugi strani pa lahko omeni tudi nove še večje odvisnosti od svojega partnerja, bodisi zaradi okolja ali pa zaradi nedokumentiranega statusa. Migrantke so velikokrat soočene z moralno stigmo in segregacijo, predvsem takrat, če so to ženske, ki so zapustile svoje družine (Vidmar Horvat 2014, 176–182). To vpliva na pogled razmerja med imigrantsko družbo in med imigrantskimi skupnostmi. Vse bolj postaja vidna socialna ločenost, tudi prostorska glede na dominantno večino. Odsevati se začne

neenakost in diskriminacija imigrantov ter njihova socialna oddaljenost od družbe (Klinar 1976, 197).

Migrantke so včasih dvojno diskriminirane, in sicer preko okolja, od koder so prišle v novo državo, in pa s strani nove države, v kateri so tujke. V takšnih okoliščinah so matere migrantke soočene z opazkami, da ne skrbijo dovolj dobro za svoje otroke, glede na to, da so jih zapustile. Seveda tega ne posplošujemo na vse migrantke, saj je veliko mater, ki se na pot odpravijo s svojimi otroki. Na tej poti se pojavlja ne malo težav in ovir, saj mnogi otroci trpijo zaradi ločenosti od svojih mater. Nekateri se zopet združijo po nekaj preteklem času, kar pa lahko pusti velike posledice na čustvih matere in še bolj na razvoju otroka (Vidmar Horvat 182). Diskriminacija za ženske lahko pomeni neprivilegiranost in podrejenost večini. Imigrantska manjšina ima tako manj pravic in več dolžnosti v primerjavi z dominantno skupino. Če samo pogledamo možnost zaposlitve žensk z begunskim statusom, lahko opazimo, da jih ni veliko. Migrantke imajo manjše možnosti, da se zaposlijo v poklicih, ki so »rezervirani« za prebivalce dominantne večine. Ravno zato najdemo veliko imigrantov in imigrantk v nekvalificiranih poklicih, to pa zadeva njihovo diskriminacijo, ki zajema zaprtost kanalov poklicne promocije za njih. Poklicna diskriminacija tako povzroča neizkoriščene delavne zmožnosti in sposobnosti, talent, saj imigranti obtičijo na delavnih mestih, kjer nimajo priložnosti izkazovanja svojih sposobnosti (Klinar 1976, 220–222).

7.4. Identiteta in nov dom

Kontos (v Vidmar Horvat) pravi, da se ženske priseljenke najpogosteje vključujejo v verske, kulturne in etnične skupnosti, njihova participacija pa prehaja preko nacionalnih meja, saj se povezujejo s podobnimi društvi, kot so se prej. Stopnja vključenosti v civilno družbo je odvisna od migracijskih vzorcev. Integracija migrantk je nižja tako v Sloveniji kot tudi drugje, saj se migrantke ne vključujejo toliko v okolje, v katero so migrirale. Tudi sama sem to opazila med praktičnim usposabljanjem, saj so v Društvo Odnos prihajali večinoma moški. Z njimi smo urejali zdravstveno pomoč, iskali stanovanja in jih spremljali pri urejanju dokumentov. Zakaj prihaja do tega, je težko pojasniti, saj na razloge verjetno vpliva več dejavnikov, v določenih primerih tudi kultura. Kljub temu pa mnoge priseljenke še ohranjajo močno povezavo, socialno mrežo s tistimi, ki se niso preselili in ostajajo tam, od koder so migrantke prišle. Glede na intervjuje, ki sem jih opravila med to magistrsko nalogo, sem ugotovila, da vsi izmed vprašanih želijo še naprej ohranjati svojo izvorno kulturo in jo tudi prenesti na svoje otroke (Vidmar Horvat 2014, 183–189). Tako je tudi žena vprašanega

intervjuvanca navedla: »*Svoj način življenja želim prenesti na svoje otroke, čeprav ne živimo več tam, je to naše življenje nekaj, s čimer smo odrasli.*«

7.5. Integracija žensk z begunskim statusom

Priseljevanje ljudi zahteva vzajemno prizadevanje za uspešno integracijo. Uspešna integracija tako pomeni možnost ustvarjanja vzajemne družbe, v kateri priseljenci živijo. Integracija pa zahteva in je odvisna od strukturnih ovir, ki jih za njih predstavlja neka izbrana država. Za uspešno integracijo žensk z begunskim statusom je nujno potrebno in predvsem zaželeno, da se naučijo rabe jezika, saj je ta osnovno sredstvo za komuniciranje in doseganje želja ter ciljev. Integracija oseb z begunskim statusom pa je odvisna tudi od odnosa javnosti do priseljevanja tujcev. Če je vključevanje žensk uspešno, se začne urejanje iskanja zaposlitve, izobraževanja, nastanitve, zdravstvene oskrbe. Vendar pa moramo biti pozorni na življenjski vzorec vsake posameznice, saj so le-te velikokrat le partnerice in se večino svojega časa zadržujejo v zasebni sferi, bodisi da to želijo same, bodisi da ne (Pucelj 2016, 64–70).

V veliko zapisih o sami begunski krizi redkokdaj preberemo, na kakšen način migracijo in begunstvo doživljajo ženske same. Tako malokdaj preberemo, kakšen pomen begunke same pripisujejo migraciji, ki so jo izkusile. Še veliko manj je zapisov, ki opredeljujejo pravice begunk ter njihove izkušnje integracije v novo družbo. Na to temo je Oddelek za sociologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani organiziral okroglo mizo, katere naslov je bil: Ženske v begunski krizi. Ena izmed gostij je bila dr. Sanja Cukut Krilić, ki je raziskovalka migracij Družbenomedicinskega inštituta. Poudarila je, da so ženske, ki so se samostojno odločile, da bodo zaradi svojih osebnih razlogov zapustile svojo domovino, bile v zgodovini obravnavane kot nekakšna bitja, ki so brez spola. Takšno obravnavanje izhaja iz osnovnega razumevanja pojava migriranja. Najpogosteje se ob migracijah spomnimo in zamislimo na potovanje moških, ki to počnejo v upanju iskanja zaposlitve in boljšega življenja. Še dandanes prevladuje prepričanje, da so le moški tisti, ki predstavljajo glavo družine. Če povemo drugače, to pomeni, da so moški tisti, ki skrbijo in prinašajo dobrine v družino, da so tisti, ki skrbijo za preživetje svoje družine. Ženske so v zapisih o migracijah razumljene kot osebe, ki samo tiho sledijo svojim možem le zato, da bo njihova družina ostala zbrana in se ne bo ločila. V bistvu pa velja takšno posploševanje iz zapisov za nevarno, saj je pri tem izpuščenih veliko primerov, ko so bile ženske pobudnice in so se prve odločile za pot, migracijo. Ženske, ki so migrantke, ne prevzamejo le pasivne vloge, temveč so bile tudi

akterke. Po svetu je več kot 2,5 milijona begunk, ki niso samo sledile svojim možem. Po podatkih naj bi živele v slabih življenjskih pogojih. Velikokrat so bile tiste, ki so prevzele aktivno vlogo pri iskanju boljšega življenja za svojo družino in seveda zase. Danes zaradi različnih vzrokov, kot so družbenoekonomski, prevzamejo glavno, aktivno vlogo, vendar pa je ta v luči patriarhalnosti svetovnih družb velikokrat prezrta. Naša soudeleženost in miti o begunkah ter beguncih so zavesa, ki mora pasti, in sicer tako v vsakdanjih pogovorih kot tudi v medijih. Vse več se srečujemo z najrazličnejšimi miti o begunkah in beguncih. Gre za nekakšno skupno točko ločevanja "njih od nas", kar v bistvu pomeni delitev ljudi na "zahodni in tretji svet". Pri tem pa pozabljamo, da govorimo o človeških bitjih, življenjih, torej gre za nekoga, ki ima enake osnovne potrebe, zmožnosti in potenciale. Ključnega pomena je to, da se nikakor ne smemo pretvarjati, da beguncev in begunk ni. Premik begunskih centrov na obrobje ter postavljanje žične ograje ni rešitev. Gre le za obliko strukturnega nasilja. Begunski centri na ta način postajajo mesta, v katerih se zbirajo ranljive skupine, ki so podvržene določenim oblikam nasilja in izkoriščanja (Tema 2016).

8. Razprava o ovirah, s katerimi se srečujejo imigranti

Današnji čas je zapisan kot nekakšna doba migracij. Te pa postajajo po strukturi diverzificirane, po obsegu so globalne, po profilu pa visoko politizirane. Vse bolj v ospredje vstopa področje integriranja migrantov v novo državo. S tem se vse bolj dotikamo vprašanja medkulturne komunikacije in učenja kot procesa med večinsko družbo in med samim imigrantom. Etika skrbi predstavlja koncept, ki v ospredje postavlja norme, vrednote, kohezijo, aktivno politično delovanje in družbeno solidarnost. Znotraj socialne politike je koncept družbene izključenosti doživel velik vzpon (Zavratnik Zimic, 2000).

8.1. Koncept družbene izključenosti

Izključenost se ne pojavlja zgolj med dnom in vrhom družbene lestvice, vendar ga je mogoče opaziti med tistimi, ki so iz družbe izključeni, in tistimi, ki imajo svoje mesto v družbi, kar pa jim predstavlja moralno pravico. Koncept družbene izključenosti je večdimenzionalen. Nanaša se predvsem na tiste, ki so manj varni in bolj izpostavljeni tveganju. Poudarek je predvsem na pomanjkanju participacije v določenih družbenih skupinah, v odločanju in v enakih možnostih. Tu imamo tudi politični vidik, ki zajema enakost političnih in človekovih pravic. Tako imigranti, ki nimajo nobenega statusa v državi, v katero so prišli, nimajo možnosti sodelovanja in soodločanja v državi. Nekatere identitete so jasen izključevalec v vseh družbah. Barva kože in etnična pripadnost sta močno odvisna od družbenega konteksta. Med akterji premagovanja družbenih ovir in izključevanjem ima najpomembnejše mesto država. Najpomembnejša in najučinkovitejša strategija je oblikovanje zakonodaje, ki zagotavlja pravice in enake možnosti. Politične in civilne zaščite pripomorejo k zmanjševanju in odpravljanju izključevanja (Zavratnik Zimic, 834).

8.2. Jezikovne in medkulturne ovire

Jezik še vedno ostaja ključna kompetenca, s katero je mogoča popolna integracija. Imigrantove slabosti in prednosti bi morale biti sprejete v družbi neodvisno od njihove jezikovne kompetence. Zraven jezika vpliva na opismenjevanje tudi socialni položaj imigrantov, njihovi motivacijsko-vedenjski stili ter okolje, v katerem poteka socializacija. Pripadnikom prve in druge generacije imigrantov je treba omogočiti opismenjevanje v slovenščini, ki je priznana kot drugi jezik. Pomembno pa bi tudi bilo, da bi jim izobraževalni sistem omogočil ohranjanje njihove lastne kulture ter opismenjevanje v njihovem maternem jeziku. Tako je vključevanje imigrantov v družbo v veliki meri odvisno prav od jezikovnega

sporazumevanja. S tem ko se učijo jezika, to ne pomeni le učenja pravil, temveč tudi razvijanja sporazumevalnih zmožnosti. Ne gre zanemariti, da je opismenjevanje povezano s posameznikovim razvojem, temveč je odvisno tudi od predznanja, čustev, socialne vključenosti, motivacije in drugih dejavnikov (Hanuš 2010).

Podobno kot ostali priseljenci morajo tudi begunci biti deležni ustrezne podpore, ki jim omogoča nadvse uspešnejšo integracijo. Razlika med ostalimi priseljenci in begunci je, da ima način njihovega sprejema v državi večje posledice za nadaljnjo integracijo. Dejavnik uspešnega vključevanja imigranta v okolje sta komunikacija med državljani države sprejema in priseljenci. Tako socialna integracija večinoma poteka na ravni lokalnih skupnosti. Ena izmed nalog države mora biti spodbujanje izvajanja integracijskih ukrepov. Zato je zaposlovanje in učenje slovenskega jezika izredno pomemben člen, ki vpliva na uspešnost integracije beguncev, hkrati pa predstavljata začarani krog, iz katerega je težko izstopiti. Brez znanja jezika imigranti nimajo veliko zaposlitvenih možnosti. Prav tako tudi imigranti z visoko izobrazbo zaradi pomanjkanja znanja slovenskega jezika in otežene komunikacije možnosti za boljše zaposlitve praktično nimajo. Imigranti sicer imajo pravico do 300-urnega intenzivnega tečaja slovenščine, vendar pa morajo nanj čakati tudi po več mesecev. Tečaji so običajno organizirani tako, da mora biti zbranih več udeležencev, da se tečaj pravzaprav izvaja. Upoštevati je treba, da se osebe, ki prihajajo iz afriških držav, težje naučijo jezika kot drugi, saj jim ta ni znan. Primerna rešitev učenja slovenskega jezika bi bila, da bi se imigranti in imigrantke pričeli učiti slovenski jezik že kot prosilci za azil. S tem pa bi njihova integracija, ki se praktično začne šele po pridobitvi begunskega statusa, bila veliko lažja. V azilnih domovih sicer potekajo tečaji slovenskega jezika, vendar pa jih izvajajo nevladne organizacije s pomočjo prostovoljcev, ki pa niso strokovno usposobljeni za to zahtevno nalogo. Prav tako predstavlja izobrazba težavo, bodisi beguncem z univerzitetno izobrazbo kot tudi tistim, ki javno priznane izobrazbe nimajo. Slednji težko nadaljujejo izobraževanje ali pa iščejo zaposlitev, saj nimajo ustrezne izobrazbe, zaradi česar delodajalci sklepajo, da nimajo nobenih znanj (Liberšar, 2007).

Medkulturne razlike so prav tako izziv, ki je izrednega pomena. V sociološkem pomenu s kulturo razumemo vse človekove materialne in duhovne stvaritve, kot so vrednote, običaji in navade, pravila, moralno presojanje, razlage sveta in človeka, simboliziranje in raba jezikovnih znakov. To skupaj določa način življenja, človekovo presojanje, mišljenje, bivanje in delovanje. Kultura je kot način življenja povezana z zadovoljevanjem človekovih temeljnih potreb. Razprave o multikulturalizmu so v ospredje postavile zanimanje za tiste

skupinske identifikacije, za katere velja, da so postale kulturni/družbeni in politični znaki za ločevanje ljudi na slabše in boljše, nesposobne in sposobne, miroljubne in na nosilce kriminala. Velikokrat se na to veže stigmatizacija celotne populacije. Temelj prizadevanj za vzpostavljanje multikulturnih odnosov je povezan z vprašanjem strpnosti do drugih. Razlika med ljudmi pa je prisotna tudi v vidnih znakih, telesnih ali kulturnih/družbenih, to je v jeziku. Telesnost je osnovni dejavnik posameznikove identifikacije in vpliva na vse ostale vidike identitete. P. Berger in T. Luckmann pravita, da se med biološkim organizmom in kulturnim okoljem vzpostavlja vzajemni odnos. Nastaja omejevanje družbe z možnostmi, ki jih ponuja posamezniku in ga spodbuja, hkrati pa telo omejuje razvoj družbeno možnega. Barva kože, spol in etničnost lahko delujejo neodvisno. V mnogih kontekstih prihaja do prekrivanja med njimi in s tem do diskriminacije večinskega okolja. Posledično sledi, da so ženske priseljenke, ki so ne-bele barve kože, izpostavljene najhujši diskriminaciji. Realizacija koncepta multikulturalizma vpelje pravico posameznika pred pravico skupnosti, ki ji pripada. Tako ščiti pravice posameznikov in šele nato skozi te pravice ščiti pravice skupnosti. Tako skupnost izgubi svoj dom in postane odvisna od posameznikove odločitve in izbora (Lukšič-Hacin 2002).

9. Metodologija

Omenila sem, da bom govorila o občutku, ki ga moraš imeti za delo z migranti, ki so velikokrat opredeljeni kot ranljiva skupina. Vendar pa je opredelitev migrantov kot ranljive skupine problematična, saj moramo gledati na migrante kot na »močno« skupino, ki išče boljše življenje, med katere se prištevajo tudi imigranti. Gre za osebe, ki so se preselile iz svoje domovine v neko drugo državo, kjer pa se srečujejo z ne malo ovirami in težavami. Med svojo strokovno prakso sem opazovala delo strokovnih delavcev in opazila, da so večinoma uporabljali individualen pristop, saj so se posvetili določeni osebi in z njo delali na individualni ravni. Ravno zato sem tudi sama za pridobivanje podatkov uporabila takšen pristop. Pri individualnem pristopu menim, da je pomembno, da osebo jemljemo resno, tako da tudi on/one začuti/jo, da ga poslušamo in upoštevamo. In ta občutek so po mojem mnenju osebe, s katerimi sem opravljala intervjuje, dobile, saj sem prišla do želenih odgovorov. Iz svoje perspektive in ob svojem individualnem pristopu in občutljivosti lahko rečem, da sem se trudila poslušati uporabnika, kar je želel povedati. V določenih trenutkih mi je bilo težko, ko sem slišala, s kakšnimi težavami se srečujejo v vsakdanjem življenju. Predvsem so poudarili, kako težko najdejo službo ali pa stanovanje. Že tako so bili v novem okolju, v novi družbi, po drugi strani pa jim je prav ta nova družba preprečevala, da bi se asimilirali in ponovno zgradili svoje življenje oziroma ga nadaljevali. Na tej točki se mi zdi, da bi morali narediti spremembo pri sprejemanju ljudi oziroma bi morali biti kriteriji popolnoma drugačni.

9.1. Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo opravila v svojem magistrskem delu, je kvalitativna, to pomeni, da so bili podatki, ki sem jih potrebovala za izdelavo, pridobljeni na beseden način, preko pol-strukturiranih intervjujev. Vse zbrano gradivo sem zapisovala in dopolnjevala na beseden način, analizo pa sem opravila tako, da sem kodirala podatke.

9.2. Opis uporabljene metodologije

Na podlagi pol-strukturiranih intervjujev sem preko tega analitičnega orodja prikazala dobljene podatke. V svojem magistrskem delu sem se odločila, da naredim tri pol-strukturirane intervjuje. Pol-strukturirani intervju se nahaja med dvema ekstremoma, in sicer med strukturiranim in nestrukturiranim intervjujem. Pri takšni obliki intervjuja si raziskovalec poleg že določene splošne sestave intervjuja, v kateri ima jasno postavljene

cilje, ki naj bi jih z intervjujem dokazal, dosegel, vnaprej pripravi tudi nekaj ključnih vprašanj za intervjuvanca. Pol-strukturirani intervju je tehnika, preko katere sem zbirala podatke. Odgovori intervjuvanca so lahko kratki ali pa odgovarja v obliki svoje pripovedi. V mojem primeru so bili odgovori obeh tipov, vendar še zmeraj krajših oblik. Ta vprašanja so navadno odprtega tipa, preostala vprašanja pa se oblikujejo med samim potekom intervjuja. Vsa vprašanja, ki sem jih zastavila intervjuvancem, so bila odprtega tipa, saj sem želela, da čim več podatkov povedo intervjuvanci sami. Menim, da so le na ta način zbrani podatki najbolj relevantni. Želela sem, da intervjuvanci z mano delijo svoje izkušnje, težave, ovire in pa tudi prednosti, ki jih imajo zdaj, ko že imajo pridobljen status begunca. Okvirno sem vsakemu postavila okoli 10 vprašanj, ki sem jih tudi navedla v prilogah.

Kot naslednjo metodo sem uporabila *opazovanje z udeležbo*, kar pomeni, da sem pridobljene podatke sprotno zapisovala. Zapisovala sem in zbirala podatke v točno določenem času in prostoru. Takšno raziskovanje temelji na zbiranju in pridobivanju podatkov ter na spraševanju ljudi. Raziskovalec pa v tem času postane del oziroma član skupine in povzema njihov kontekst ter njihovo vlogo v le-tem (Lavrič in Naterer, 2007–2013).

9.3. Vzorčenje in populacija

V svoje raziskovanje sem vključila tri intervjuvance, starosti med 18 in 30 let. Intervjuvala sem 2 moška in 1 žensko. Spoznala sem jih preko znanke, ki je njihova zelo dobra prijateljica, zato niso bili tako zadržani pred mano, saj je nekajkrat tudi sama prisostvovala našim pogovorom. Vsak izmed njih že ima pridobljen begunski status in je najmanj eno leto že prebivalec Republike Slovenije. Intervjuji so bili opravljeni z vsakim intervjuvancem osebno, individualno, in sicer na mestu, ki so ga intervjuvanci izbrali sami. Osredotočila sem se na področje Ljubljane. Za analizo intervjujev sem za zapis uporabljala imena številk **Enka – Sirec, Dvojka – Iračan, Trojka – Iranka**, saj intervjuvanci niso želeli biti imenovani in so želeli, da se jih naslavlja po imenu izvorne države. Vsak izmed intervjuvancev prihaja iz različne države, in sicer iz Sirije, Irana in Iraka. Nato sem po opravljenih pogovorih s pomočjo kodiranja materiala v analizi tematske mreže izluščila zapise v obvladljive in smiselne vsebinske segmente.

9.4. Analiza podatkov

V procesu sem kodirala besedila na večje dele in ne le na posamezne stavke, saj sem se tako osredotočila na cilj analize. Rezultat kvalitativne raziskave je večji obseg nestrukturiranega besedila oziroma zbranih podatkov. V pomoč pri analizi besedila mi je tako bil proces kodiranja besedila. V tem procesu sem torej posameznim delom besedila pripisala pojme; nato sem besedila, ki sem jim pripisala isti pojem, zbrala in jih ločila od besedil, ki spadajo pod neki drugi pojem, in si na ta način organizirala podatke. Kodiranje mi je omogočilo zmanjšanje obsega podatkov in povezavo razdrobljenih pomenov raziskovalne tematike v vsebinsko in pomensko zaključene celote. Intervjuji so časovno trajali različno dolgo, in sicer največ eno uro. Odgovore sem zapisovala, nekatere pa po privolitvi tudi zvočno snemala, saj mi je bilo tako lažje za kasnejšo obdelavo podatkov. Pri vseh pogovorih je bil intervju vsaj enkrat prekinjen zaradi telefonskega klica s strani njihove družine, prijateljev. Na intervjuje so bili vsi trije pripravljeni, saj smo se že vnaprej dogovorili, kje in kdaj bodo opravljeni. Največ težav je bilo pri intervjuju z žensko migrantko, saj je bila bolj zadržana pri določenih temah, pri bolj osebnih tematikah, kot sta kultura in pomen spola.

9.5. Obdelava pridobljenih podatkov

Ko sem opravila vse tri intervjuje, sem vse še enkrat pregledala, da se prepričam, da nisem česa pozabila. Tudi s svojimi sogovorniki sem bila dogovorjena, da jih lahko za katerikoli podatek še enkrat pokličem, da se dogovorimo za popolno opravljene intervjuje. Vendar pa to ni bilo potrebno, saj sem pridobila podatke, ki sem jih potrebovala. Vsakemu intervjuvancu sem intervjuje in svoje zapise pokazala, da ne bi prišlo do kakšnih neželenih napak. Ti intervjuji so bili zapisani v angleškem jeziku, saj tega intervjuvanci obvladajo bolje kot slovenski jezik. Ko so intervjuje pregledali, so mi podali povratno informacijo, da se strinjajo s tem, kar je zapisano, in da gre za pravilne informacije, ter da se lahko lotim analize. Vsi intervjuji so vsebovali 10 enakih vprašanj, le en intervju, ki sem ga opravila z žensko, je imel še dodatna vprašanja, ki se navezujejo na vidik spola.

9.6. Rezultati analize

Intervjuvance sem vprašala, v kakšni luči so kot begunci videli Slovenijo pred prihodom. Odgovorili so, da si niso mislili, da bodo naleteli na toliko ovir. Menili so, da je Slovenija bolj odprta, kot so to druge neevropske države. Menijo, da ljudje ne gledajo na njih kot na tujce, begunce, kot na nekoga, ki išče boljše življenje, temveč kot na oviro, ki jo je treba čim prej rešiti. Intervjuvanci menijo, da je najtežje na samem začetku prihoda, saj je treba obiskati veliko organizacij in različnih uprav, ki predolgo urejajo vso potrebno dokumentacijo. Vseeno pa vsi vprašani menijo, da begunski status prinaša več pozitivnih stvari, kot pa bi jih bili deležni brez begunskega statusa, saj bi bili tako veliko bolj izpostavljeni nepravičnosti. Menijo, da begunski status prinaša več pravic, s katerimi se lahko počutijo in upajo na boljše življenje. Kljub temu pa je še vedno veliko ovir, saj kljub pridobljenemu statusu veliko ljudi vidi begunca kot nekoga, ki mogoče ni zaželen. Begunski status jim je prinesel zagotavljanje, da ne smejo biti prisilno vrnjeni v njihovo matično državo, saj bi s tem imeli ogroženo življenje. Ob preselitvi je venomer težko, toliko težje pa je, če si imigrant, ki se poda v neznano in nima zagotovljenih osnovnih sredstev za preživetje. Azilni dom jim je bil zatočišče, ki je omogočalo, da se trenutno nastanijo in si začnejo urejati vse potrebne dokumente. Pridobili so potrebne informacije, pomoč pri urejanju dokumentacije ter kasneje pomoč pri nastanitvi v novo stanovanje, kjer prebivajo sedaj. Jezik je velika ovira, s katero se srečujejo imigranti. Zato je pomembno, da so imeli okoli sebe ljudi, ki so jim s to oviro pomagali in olajšali pravne postopke. Tako je spremstvo pomembno, da ne prihaja do prevar v zakonodaji. V samem azilnem domu je bilo poskrbljeno za dobro bivanje, res pa je, da ga je treba deliti še z veliko drugimi ljudmi, ki se med seboj ne poznajo. Da se oseba odloči za odhod iz svoje matične države, obstaja več razlogov. Toliko huje je, če ti razlogi ogrožajo kakovostno in varno bivanje. Najtežje dejanje je bilo to, da so se morali intervjuvanci ločiti od svoje družine in jih zapustiti. Zdaj, ko so v drugi državi in se ne bojijo za svoje življenje, pa jih skrbi, kaj se dogaja doma. Upajo na to, da se bo celotni družini nekako uspelo preseliti in da bodo ponovno skupaj. Razlog odhoda iz izvorne države je tudi želja po iskanju novih kakovosti in nove zaposlitve, ki jih v svoji državi niso mogli najti ali pa so bile delavne razmere nehumane. Razmere v izvorni državi so se drastično spremenile, veliko je vojn, kar pa vpliva na tamkajšnje življenje. S tem bi bilo njihovo življenje ogroženo, izgubili bi možnost za izboljšanje svojega življenja. Ogroženo pa ne bi bilo samo njihovo življenje, temveč tudi življenje njihovih družin. Vrnitev bi tako lahko bila usodna, saj tam ne bi imeli prihodnosti. Vrnitev v matično ne bi

predstavljala ničesar drugega kot zagotovljeno trpljenje. Takšno dejanje bi seveda imelo posledice tudi na njihove najbližje. Pred begom so se zavedali, da do takšnih situacij lahko pride, vendar jih je naprej gnalo upanje, da se to ne bo zgodilo. Že tako se soočajo s strahom, družine imigrantov, ki so ostale v matični državi, pa ne vedo, kaj se z njimi dogaja oziroma kaj se je dogajalo med samo potjo.

Pridobljen begunski status omogoča veliko več samostojnosti in nove pravice. Kljub temu pa je za popolno integracijo pomemben predvsem jezik, ki je hkrati tudi največja ovira za imigrante. Jezik je največje pomanjkanje, saj se je ob njegovem neznanju zelo težko spopadati z ovirami. Brez znanja jezika se imigranti počutijo popolnoma prepuščene drugim, ki so zanje urejali vse potrebne stvari in dokumente. Neznanje slovenskega jezika je imigrantom otežilo hitrejšo integracijo v novo okolje. S tem so bili vsi trije intervjuvanci prikrajšani tudi do zaposlitve, saj je tudi pri tem nujno potreben jezik. Integracijo v novo okolje je zaviralo tudi pomanjkanje dokumentov in dokazil o dosedanjem izobraževanju migrantov, saj so ti dokumenti ali izgubljeni ali pa so ostali v njihovi domovini. Zato je bilo nadaljevanje izobraževanja v Sloveniji toliko bolj oteženo. Integrirati so se poskušali integrirati tudi tako, da so se vključevali v integracijske aktivnosti, kot je druženje, ki ga organizirajo društva, ter vključevanje na tečaj slovenskega jezika. Ovire, s katerimi se vsakodnevno še srečujejo, so vsekakor jezik in pa v določenih situacijah ne sprejemanje in zavračanje s strani državljanov Slovenije. Velik izziv je vsekakor tudi drugačna kultura. Vsi trije intervjuvanci menijo, da je v Sloveniji kultura drugačna, kot jo imajo oni sami. Po mnenju intervjuvancev lahko to podaljša integracijo v družbo. Menijo, da lahko različne vrednote in prepričanja privedejo do nesoglasja ali celo konflikta. Intervjuvanci se tega zavedajo in ohranjajo svojo kulturo, vendar se skušajo tudi prilagoditi na novo kulturo, ki je zdaj del njihovega življenja, le tako pa lahko privedejo in izboljšajo integracijo v družbo. Menijo, da je integracija lahko uspešna takrat, kadar se zanjo trudi tako begunec kot tudi državljani Slovenije. Pomanjkljivost pri uspešni integraciji je vsekakor sprejemanje drugačnosti, možnosti nadaljevanja izobraževanja, če so dokazila izgubljena. V tem primeru je nadaljevanje izobraževanja oteženo ali pa celo onemogočeno. Tu nastopi tudi ovira pomanjkanja denarja, saj je denarna pomoč prenizka. Vsekakor pa je jezik največja ovira, saj ob njegovem neznanju otežena vključitev na trg dela. Pomanjkljivost je tudi ozaveščenost prebivalcev, saj ti v določenih situacijah vidijo begunce kot nekoga, ki jim krade denar in morebitno delovno mestno. Vsekakor pa so tu organizacije in društva, ki skušajo najbolje integrirati begunce v novo družbo. Tu pa so tudi prostovoljci, ki so pripravljeni pomagati

beguncem, se z njimi pogovarjati in jih učiti. Pri analiziranju intervjujev sem ugotovila, da je po mnenju imigrantov Slovenija dokaj zaprta država, ki ne sprejema beguncev tako dobro, kot so to sami pričakovali pred prihodom. Menijo, da je mlajša generacija bolj odprta in jim tudi bolj pomaga ter na njih ne gleda kot na nekoga, ki je ovira za njihovo izobraževanje in zaposlitev. Starejša generacija pa ima večje zadržke, saj je za njih begunec nekdo, ki ni vreden zaupanja, oziroma nekdo, ki ga ni dobro imeti v državi. Ob tem se intervjuvanci ne počutijo najbolje, saj pravijo, da niso želeli nikogar ogrožati ali pa mu krasti mesto na trgu dela, temveč so prišli v Slovenijo z enim samim razlogom, in sicer v iskanju boljšega življenja. Pravijo, da Slovenija najprej ni bila v njihovih načrtih, vendar so se po določenem času bivanja v Sloveniji nekako odločili, da bi lahko ostali in si ustvarili novo življenje. Za boljšo prihodnost se je najprej treba naučiti slovenskega jezika, ki omogoča vstop na trg dela. S tem si lahko imigranti ustvarijo redni dohodek, s katerim bodo lahko skrbeli zase in za svojo družino v prihodnosti. Intervjuvanki sem nato postavila še dodatna vprašanja, ki se navezujejo na vidik spola, saj menim, da ima spol pomembno in pa tudi drugačno vlogo glede na kulturo. Pravi, da je spol pomemben dejavnik, saj ima kot ženska več ovir. Težje se zaposli, saj je prisotno mišljenje, da muslimanke ne delajo ničesar in da jih preživlja njihov mož. Intervjuvanka je želela poudariti, da to ni res in da so njeni načrti usmerjeni v prihodnost, da zaključi izobraževanje in se zaposli ter s tem postane neodvisna od drugih. Po mnenju intervjuvane so ovire, s katerimi se ženska begunka spopada, predvsem manjvrednost in zaničljivost, česar pa vsekakor ne moremo posplošiti na celotno populacijo ženskih migrantk. To pa je seveda odvisno od samega človeka, ki to počne in ne samo zaradi vidika spola. Za preživetje pa je pomembna zaposlitev, saj ta prinaša denarni dohodek, s katerim se večata posameznikova moč in status, s tem pa se odpirajo boljše priložnosti za kakovostnejše življenje, kar pa je bil namen migracij. Vendar pa težave nastopijo tudi z zaposlitvijo, saj je večina žensk begunk neizobraženih ali pa nimajo dokazil o svoji izobrazbi. Tako lahko postane ženska zelo hitro odvisna od nekoga drugega, ki jo mora preživljati, saj se le-ta ne more vključiti na trg dela zaradi pomanjkanja jezika in potrebne dokumentacije.

9.7. Predstavitev nestrukturiranih pogovorov

Pri vsakdanjih nestrukturiranih pogovorih sem uporabila metodo udeležbe z opazovanjem. V tem podpoglavju bom predstavila svoja opažanja, ki sem jih pridobila med temi vsakdanjimi pogovori z migranti in pri njihovem spremljanju po opravkih. Med pogovori sem pri večini migrantov ugotovila, da jim največjo oviro predstavlja jezik in nastanitev.

Sama sem večkrat iskala stanovanja za begunce, vendar je bil odziv najemodajalcev neprimeren. Čutiti je bilo zadržanost. Ko sem omenila, da gre za migranta, je večina najemodajalcev pojasnila, da ne želijo oddati svojega stanovanja migrantom, saj ne vedo, ali mu bodo plačali. Menijo, da migranti nimajo denarnega dohodka, kar bi posledično privedlo do neplačevanja. Tu naj pojasnim, da država za eno osebo nameni migrantu denarno pomoč, ki pa je veliko manjša, kot stane najem stanovanja v Ljubljani. Največja težava pri najemu stanovanj je tudi to, da večina najemodajalcev zahteva plačilo varščine, ki jo morajo plačati vnaprej. Eden izmed migrantov, ki nas je prosil, naj mu pomagamo najti stanovanje, saj ga sam ne more, je pojasnil: »Ne morem najti stanovanja, saj me najprej vprašajo, kdo bo plačal in kje imam službo.«

Drugi migrant je imel podobno izkušnjo z najemom stanovanja. Ko je najemodajalec izvedel, da prihaja iz Irana in da je begunec, ga je takoj odslovil, češ da takšnih ljudi nočejo ali pa preprosto, da je stanovanje oddano. Ko je ta fant prišel v društvo in povedal, v čem je težava, so strokovni delavci (med njimi tudi jaz) klicali najemnike glede stanovanja. Večina migrantov pravi, da se srečujejo vsakodnevno s predsodki tudi pri iskanju službe. Iskanje zaposlitve je toliko težje za migranta, ki še nima ustvarjene socialne mreže, ko se preseli v novo državo. Mnogi migranti, s katerimi sem se srečevala, so opazili, da lahko v Sloveniji pridobijo zaposlitev le preko zvez in preteklih odnosov. Spremljanje migrantov k zdravniku ali pa k zobozdravniku ni predstavljalo ovir, saj so se zaposleni v ustanovah posvetili migrantom in jih sprejeli brez odklanjanja. Ugotovila sem, da jezik predstavlja največjo oviro, saj se je ob njegovem neznanju težko dogovarjati. Vsekakor pa sem dobila vtis, da se migranti želijo vključiti v družbo, vendar je po mojem mnenju v sami družbi preveč predsodkov in diskriminacije.

10. Zaključek

Med pisanjem svoje magistrske naloge sem opazila in tudi potrdila, da je biti begunec izredno zahtevna naloga, saj se begunci srečujejo z veliko ovirami, predvsem z rasizmom in diskriminacijo. Negativna podoba se tako v družbi krepi preko stereotipov in predsodkov ter tako dolgoročno vpliva na videnje družbene realnosti. Zato je pomembno ustvarjati antirasistično perspektivo, s katero se mora preprečevati nastajanje rasizma, ki vpliva na samoustvarjanje posameznikove identitete. Treba je skušati preprečevati nastanek rasizma, ki je prizorišče dominacije in podrejanja glede na posameznikovo etnično poreklo. Rasizem pa vpliva tudi na uspešnost integracije posameznika. Integracija je termin, s katerim se označujejo procesi vključevanja priseljencev v novo socialno, družbeno okolje, saj so migracije stalnica v človeški zgodovini. Z integracijo lahko povezujemo tudi kakovost povezovanja posameznikov z novo populacijo. Ta se nanaša na različna področja, in sicer na pravno, socialno-ekonomsko, bivanjsko, kulturno integracijo ter na integracijo na področju izobraževanja. Na področju pravic socialnega varstva in izobraževanja imajo osebe z mednarodno zaščito enake možnosti ter so izenačene s slovenskimi državljani.

V Republiki Sloveniji je begunstvo povezano z množičnimi prisilnimi migracijami kot posledicami vojnih konfliktov v matični državi, od koder begunci prihajajo. Gre za večje skupine, ki so morale zapustiti svoje okolje, pretrgati družinske vezi ter socialne mreže vsakdanjega življenja (Pajnik 2003, 31). Vendar pa je ozaveščanje države, kamor begunci prihajajo, izrednega pomena. Nudenje socialnega in zdravstvenega zavarovanja je ključnega pomena. Integracija oseb je tako pomembna in odvisna od veliko različnih dejavnikov. Integracijo lahko podaljša diskriminacija, s katero se begunci srečujejo. To bi lahko nekoliko omilile skupnosti, kot so iranska itd., vendar jih v Sloveniji za zdaj še ni. Ugotovila sem, da največjo težavo predstavlja predvsem nastanitev. Skupaj z begunci sem tudi sama za njih iskala primerno nastanitev, iskanje pa je bilo predvsem zaradi njihovega porekla zelo otežena. Na podlagi njihovega porekla so definirani in s tem prikrajšani. Oviro predstavlja tudi jezik, ki je ključnega pomena. Brez znanja jezika se integracija vsekakor podaljša in oteži. Med iskanjem zaposlitve se begunci srečujejo tudi z rasnimi in etničnimi ovirami s strani Slovencev. Begunci morajo ob prejemu statusa begunca zapustiti azilni dom. Gre za pomembno prelomnico v življenju, ki jo je treba skupaj z uporabnikom preučiti in nato izdelati osebni načrt. Najprej je treba poiskati zasebno namestitev, kar je precej zahtevna naloga, saj iskalci stanovanj izbirajo večinoma med profitnimi najemniškimi stanovanji, država pa razpolaga le z nekaj namestitvami v integracijskih hišah. Osebe s statusom

begunca pridobijo delovno dovoljenje za nedoločen čas in se tako lahko takoj vključijo na trg dela pod enakimi pogoji, kot jih imajo vsi ostali državljani Republike Slovenije. Vsekakor pa je za osebe z begunskim statusom težje priti do zaposlitve. Ključna težava je pomanjkanje znanja jezika. Pojavijo se še težave z dokazili, saj mnogi begunci, ki so morali zapustiti svojo matično državo, nimajo ustreznih dokumentov, s katerimi bi dokazovali svojo stopnjo izobrazbe. Danes je zaščita beguncev temeljna naloga, ki jo opravlja Komisariat Združenih narodov za begunce (UNHCR). V skladu z Zakonom o mednarodni zaščiti lahko neka oseba pridobi status begunca. Poleg statusa begunca pa lahko oseba zaprosi ali za to omenjeno obliko zaščite ali pa za subsidiarno obliko zaščite. Med raziskovanjem sem ugotovila, da je begunstvo odločitev v življenju, ki je izrednega pomena. Ugotovila sem, da diskriminacija ni povezana z različno kulturo, ampak s tem, da so ljudje begunci. Menim, da je nujno potrebno, da čim hitreje odstranimo oziroma skušamo preprečiti nestrpnost ali celo sovražnost v razmerju do migrantov.

11. Viri

- *Begunska kriza v Sloveniji v številkah: do marca čez državo skoraj pol milijona beguncev.* Pridobljeno 11. 8. 2017 s: http://www.politikis.si/?p=173277
- Bešter, R., Drolc, A., Kovač, B., Mežnarić, S., & Zavratnik–Zimic, S. (2003). *Migracije–globalizacija–Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut, inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- Cukut Krilić, S. (2009). *Spol in migracija: Izkušnje žensk kot akterk migracij.* Ljubljana: Založba ZRC.
- Dolinar, K., Glavič, T. & Zupanc, S. *Pričeti življenje s statusom begunca v Sloveniji*. Pridobljeno 7. 9. 2017 s: https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-PY6Q4G9N?&language=eng
- Dominelli, L. (1995). *Antirasistične perspektive v evropskem socialnem delu*. V: Socialno delo, letnik 34, št. 3, str. 181–193, Ljubljana: VŠSD
- Hanuš, B. (2010). *Jezikovne in kulturne ovire, ki vplivajo na opismenjevanje učencev priseljencev*. Pridobljeno 25. 3. 2018 s: http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-ATLJ8QWA/b2bd7ddf-c78a-4acd-8cba-58752e2a36cf/PDF
- Jazbec, F. (2006). *Oblikovanje vizije organizacijske prakse.* Pridobljeno 25. 7. 2017 s: http://odnos.si/clanki/druzboslovne_vsebine/migracije/oblikovanje_vizije_organizacijske_prakse/
- Klinar, P. (1976). *Mednarodne migracije: sociološki vidiki mednarodnih migracij v luči odnosov med imigrantsko družbo in imigrantskimi skupnostmi*. Maribor: Založba Obzorja.
- Komac, M. (2007). *Priseljenci*. Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja
- *Konvencija o statusu beguncev.* Pridobljeno 28. 7. 2017 s: http://www.filantropija.org/wp-content/uploads/2016/11/1951_Convention_status_refugees-svn.pdf
- Kozlovič, J. (2009). *Ilegalne migracije v Italiji* (Diplomsko delo). Pridobljeno 13. 7. 2017 s: https://dk.um.si/Dokument.php?id=8783
- Leskošek, V. (2005). *Mi in oni: nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

- Liberšar, H. (2007). *Vloga integracije beguncev v slovensko družbo in pomembnost ozaveščanja o begunski tematiki.* Pridobljeno 14. 4. 2018 s: http://predor.si21.com/docs/Stevilka_3_november_2007/Vloga_integracije_beguncev.pdf
- Lukšič-Hacin, M. (2002). *Multikulturalizem, mednarodne migracije in podedovane skupinske identifikacije: etničnost, rasa, spol.* Pridobljeno 5. 3. 2018 https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-RZLQXYE5/2df59602-3bc0-4dde-bb86-fd1fc2054fc5/PDF
- Mednarodna organizacija za migracije. (2017). *Integracija oseb s priznano mednarodno zaščito na trgu dela.* Pridobljeno 6. 7. 2017 s: https://slovenia.iom.int/sites/default/files/documents/IOM-integracija-trg%20dela-SI.pdf
- Milharčič Hladnik, M. (2007). *Migracije in medkulturni odnosi*. Pridobljeno 5. 7. 2017 s: http://home.izum.si/cobiss/oz/2007_4/html/clanek_03.html
- MNZ. (2017). *Integracija oseb z mednarodno zaščito.* Pridobljeno 1. 8. 2017 s: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/integracija_oseb_z_mednarodno_zascito/
- Modood, T. (2007). Multiculturalism: A Civic Idea. Cambridge: Polity
- Nastran Ule, M. (1992). *Socialna psihologija*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Nastran Ule, M. (1999). *Predsodki in diskriminacije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Nastran Ule, M. (2004). *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Pajnik, M. (2014). *Multikulturalizem proet contra: kritika liberalne perspektive in populističnodemagoške denunciacije.* V: Dve domovini. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU.
- Pedagoški inštitut. (2016). *ZAKAJ MISLITI 'BEGUNSKO KRIZO': populizem, ksenofobija in sovražni govor*. Pridobljeno 17. 8. 2017 s: http://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2016/03/zbornik_simpozij_2_marec-2016.pdf
- Povodnik, N. (2007). *Kulturni nesporazumi v socialnem delu. Socialno delo, letnik 46, številka 3, str. 117–123*. Pridobljeno 6. 8. 2017 s: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-BXUC236H

- Pucelj, M. (2016). *Nivo uspešnosti integracije priseljencev islamske veroizpovedi v Zahodne države*. Ljubljana: Založba Vega.
- *Skladnost predloga Zakona o mednarodni zaščiti z mednarodnim begunskim pravom in standardi.* 2016. Pridobljeno 27. 6. 2017 s: http://www.amnesty.si/skladnost-predloga-zakona-o-mednarodni-zasciti-z-mednarodnim-begunskim-pravom-in-standardi.html
- *Statut društva za razvoj in povezovanje družbenih ved in kultur odnos*. Pridobljeno 13. 7. 2017 s: http://odnos.si/statut/
- Vidmar Horvat, K. (2014). *Ženske na poti, ženske napoti: migrantke v slovenski nacionalni imaginaciji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Zajc, I. (2017). *Integracija oseb z mednarodno zaščito v luči socialnega dela.* Pridobljeno 28. 7. 2017 s: http://odnos.si/uploads/odnos/public/document/17-integracija_oseb_z_mednarodno_zascito_v_luci_socialnega_dela_sl.pdf
- *Zakon o azilu* (ZAzil-UPB1). (2003). Ur. L. RS 98/2003. Pridobljeno 22. 6. 2017 s: https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2003-01-5827
- Zakon o azilu. (2006). Ur. L. RS, št. 51/06. Pridobljeno 15. 3. 2018 s: http://www.pisrs.si/Pis.web/
- Zavratnik Zimic, Simona. (2000). *Koncept družbene izključenosti v analizi marginalnih etničnih skupin.* Teorija in praksa 5/2000. http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20005zavratnik-zimic.PDF
- Zavratnik Zimic, Simona. (2003). *Etika skrbi v migracijskih politikah*. Teorija in praksa 6/2003. str. 1143–1154. Pridobljeno 10. 4. 2018 s: http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20036zavratnikzimic.PDF
- Zaviršek, D., Zorn, J., & Videmšek, P. (2002). *Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.
- *Ženske se same odločajo.* (2016). Pridobljeno 15. 7. 2017 s: http://www.sociologija.si/wp-content/uploads/2016/01/Z%CC%8Censke-v-boju-za-boljs%CC%8Ce-1z%CC%8Civljenje.pdf

12. Priloge

12.1. Intervju

a) V kakšni luči ste videli Slovenijo pred prihodom?

Enka: Pravi, da si pred samim prihodom v Slovenijo ni mislil, da bo naletel na toliko ovir. Menil je, da je Slovenija bolj odprta, kot so to druge neevropske države. Meni, da so ljudje kar precej nestrpni do tujcev, saj jih vidijo kot grožnjo oziroma kot nekoga, ki jih lahko ogrozi.

Dvojka: Tudi drugi intervjuvanec je bil podobnega mnenja, saj meni, da ljudje ne gledajo na tujce, begunce kot na nekoga, ki išče boljše življenje, temveč kot na oviro, ki jo je treba čim prej rešiti in pustiti pri miru. Pravi, da ima Slovenijo sicer rad, vendar njegova pričakovanja niso takšna, kot so bila na začetku. Meni, da ljudje nočejo storiti ničesar, da bi podprli reševanje drugega naroda. Verjetno je prav zato toliko prosilcev, ki se premislijo in raje odidejo drugam, kjer pa je lahko isto.

Trojka: Intervjuvanka pravi, da je sicer zadovoljna s Slovenijo, saj so ji večinoma pomagali vsi, ki so imeli to možnost. Preko prostovoljnih organizacij so ji pomagali poiskati stanovanje, ki ga je po enem mesecu iskanja dobila. Pravi, da živi še z dvema študentkama, s katerima se razume, tako da nima občutka, da jo ljudje zavračajo. Vendar pa na samem začetku prihoda ni bilo tako, saj je morala veliko hoditi od ene do druge organizacije, do različnih uprav, ki pa so po njenem mnenju vso potrebno dokumentacijo urejali mnogo predolgo.

b) Kakšno je po vašem mnenju življenje osebe z begunskim statusom v Sloveniji?

Enka: Pravi, da begunski status vseeno prinaša več pozitivnih stvari, kot pa bi jih bil deležen, če ne bi imel begunskega statusa. Meni, da je oseba, ki nima begunskega statusa, veliko bolj izpostavljena nepravičnosti, saj jo ljudje še zmeraj vidijo kot begunca oziroma kot osebo, ki nekaj jemlje drugim. Te osebe so venomer v strahu, da bodo deportirane nazaj v izvorno državo, to pa bi pomenilo izgubo možnosti za bolj kakovostno življenje ter izgubo novih priložnosti. Meni, da begunski status prinaša več pravic, s katerimi se lahko počutijo in upajo na boljše življenje.

Dvojka: Status begunca po mnenju intervjuvanca prinaša prav tako več možnosti. Pravi, da imaš možnost začeti razmišljati kot nekdo, ki ima zdaj priložnost upati in si ustvarjati življenje. Kljub temu pa je še vedno veliko ovir, saj kljub pridobljenemu statusu veliko ljudi vidi begunca kot begunca oziroma kot nekoga, ki mogoče ni zaželen.

Trojka: Odgovor pri tretjem intervjuvancu se nekoliko razlikuje, saj pravi, da se zanjo ni veliko spremenilo. Res je, da ima zdaj možnost zaposlovanja, zdravstva, vendar tega še ne zna oziroma ne zmore izkoristiti. Še zmeraj je tu ovira jezik, ki je ključni dejavnik za zaposlovanje. Tudi sama delovna mesta so po njenem mnenju drugačna za nekoga, ki je prebivalec Slovenije, in za nekoga, ki

je priseljenec. Pravi, da sama ne pozna toliko zakonodaje, da bi vedela, kaj so zdaj njene prednosti in na kakšen način jih lahko uveljavi.

Vsi trije intervjuvanci pa se strinjajo glede tega, kar jim je begunski status prinesel, in sicer zagotavljanje, da ne smejo biti prisilno vrnjeni v njihovo matično državo, saj bi s tem imeli ogroženo življenje.

c) Menite, da je bilo za vas kot prosilca za begunski status, azil v Sloveniji dobro poskrbljeno? (Ste imeli dovolj informacij, primerno nastanitev …)

Enka: Najprej je bilo vsekakor težko, saj nisem poznal države, v katero se je priselil. Azilni dom je bil zatočišče, ki je omogočal, da se trenutno nastani in si prične urejati vse potrebne dokumente. Za osnovno življenje je bilo poskrbljeno, vendar to ni življenje, ki bi ga lahko dolgoročno živel. Življenje v veliki skupnosti se razlikuje, sploh če na to nisi navajen. Pridobil je potrebne informacije, pomoč pri dokumentaciji ter kasneje pomoč pri nastanitvi v novo stanovanje, kjer prebiva zdaj.

Dvojka: Drugi intervjuvanec se navezuje na prvega in pravi, da je imel vse potrebne informacije, saj so bili okoli njega ljudje, ki so mu želeli pomagati. Pridobil je informacije, ki jih potrebuje nekdo, ki začenja živeti v državi, ki je ne pozna. Dobil je seznam, na kaj mora biti pozoren pri najemnikih, katere pogodbe mora podpisati in pa tudi spremstvo socialne delavke, ki je šla osebno z njim na podpis pogodbe za stanovanje, saj sam takrat jezika še ni poznal tako dobro.

Trojka: Intervjuvanka pravi, da je imela možnosti za kakovostno bivanje do takrat, ko lahko začne samostojno življenje. Pravi, da je imela veliko srečo, saj se je imela priložnost vseliti k nekomu, ki ga že pozna. Tudi v samem azilnem domu je bilo poskrbljeno za dobro bivanje, res pa je, da si je morala stvari deliti še z veliko drugimi ljudmi, ki jih ni poznala, kar pa ji je predstavljalo oviro. Vendar pa, ko gre za novo življenje, pravi, da je poskusila vse, kar bo v prihodnosti imelo svoje prednosti.

č) Kateri je bil ključen razlog za odhod iz matične države?

Enka: Ključen razlog prvega intervjuvanca je bil ta, da so razmere v izvorni državi postale nevzdržne. Pravi, da ni nikoli vedel, kdo ti bo potrkal na vrata in ti kaj storil. Ni več želel živeti v nenehnem strahu za svoje življenje. Najtežje dejanje je bilo to, da se je moral ločiti od svoje družine in jih zapustiti. Zdaj, ko je v drugi državi in se ne boji za svoje življenje, je nenehno v skrbi, kaj se dogaja doma. Upa na to, da se bo celotni družini nekako uspelo preseliti in da bodo ponovno skupaj.

Dvojka: Razlog odhoda iz izvorne države drugega intervjuvanca je prav tako želja po iskanju novih kakovosti in nove zaposlitve, ki je v svoji državi ni mogel najti ali pa so bile delovne razmere nehumane. Želi pokazati svoje znanje in biti primerno nagrajen. Prav tako pa pravi, da so se razmere v izvorni državi drastično spremenile, veliko je vojn, kar pa vpliva na tamkajšnje življenje in na samo kakovost življenja.

Trojka: Intervjuvanka je glavni razlog za odhod iz matične države navedla razmerje, saj se je za imigriranje odločila na podlagi partnerja. Pravi, da se je odločila skupaj s partnerjem preseliti v novo državo z namenom, da ostaneta skupaj. Prav tako je prepričana, da bo imela kot ženska več možnosti za zaposlitev izven svoje izvorne države, v kateri je pomen ženske drugačen kot v Evropi. Želi si izobraževanja in zaposlitve in ne le skrbi za družino.

d) Kaj bi se zgodilo, če bi bili deportirani nazaj v izvorno državo in ne bi prejeli statusa begunca v Sloveniji?

Pri tem vprašanju so bili vsi trije intervjuvanci enotni. Menijo, da bi ob deportaciji bilo njihovo življenje ogroženo, izgubili bi možnost za izboljšanje svojega življenja, vrnili bi jih v državo, iz katere so zbežali. S tem pa ne bi bilo ogroženo samo njihovo življenje, temveč tudi življenje njihovih družin. Eden izmed intervjuvancev je pojasnil, da bi bila njegova vrnitev v matično državo zanj usodna, saj tam ne bi imel več prihodnosti. Pravijo, da bi se skušali kljub deportaciji vrniti in še enkrat pobegniti v neko drugo državo, saj vrnitev v matično ne bi predstavljala ničesar drugega kot zagotovljeno trpljenje.

e) Ali bi imel takšen postopek vpliv le na vas ali tudi na koga drugega?

Intervjuvanci menijo, da bi takšno dejanje seveda imelo posledice tudi na njihove najbližje. Zavedali so se že pred begom, da do takšnih situacij lahko pride, vendar so upali, da ne bo. Njihove družine so v nenehnem strahu za njih, saj ne vedo, kaj se z njimi dogaja oziroma se je dogajalo med potjo. Zdaj so lahko večkrat v stiku, vendar se zaradi previdnosti še zmeraj izogibajo dolgim pogovorom preko telefona.

f) Na kakšen način ste se skušali integrirati v novo kulturo in katere so bile ovire, s katerimi ste se srečavali oz. se še srečujete?

Pri tem vprašanju so bili vsi trije intervjuvanci enotni, saj menijo, da je največja ovira jezik. Jezik je največje pomanjkanje, saj se ob njegovem neznanju zelo težko spopadajo z ovirami. Nihče ni vedel, kaj se ostali pogovarjajo ter kakšni so nameni drugih. Brez znanja jezika so se počutili popolnoma prepuščene drugim, ki so zanje urejali vse potrebne stvari in dokumente. Neznanje slovenskega jezika je imigrantom otežilo hitrejšo integracijo v novo okolje. S tem so bili vsi trije intervjuvanci prikrajšani tudi do zaposlitve, saj je tudi pri tem nujno potreben jezik. Integracijo v novo okolje je zaviralo tudi pomanjkanje dokumentov in dokazil o dosedanjem izobraževanju migrantov, saj so ti dokumenti ali izgubljeni ali pa so ostali v njihovi domovini. Zato jim je bilo nadaljevanje izobraževanja v Sloveniji toliko bolj oteženo. Integrirati so se poskušali tudi tako, da so se vključevali v integracijske aktivnosti, kot je druženje, ki ga organizirajo društva, ter vključevanje na tečaj slovenskega jezika. Ovire, s katerimi se vsakodnevno še srečujejo, so vsekakor jezik in pa v določenih situacijah ne sprejemanje in zavračanje s strani državljanov Slovenije. Velika ovira je

vsekakor tudi drugačna kultura. Vsi trije intervjuvanci menijo, da je v Sloveniji kultura drugačna, kot jo imajo oni sami. Prav to pa lahko zelo podaljša integracijo v družbo. Ravno zato, ker so v Sloveniji drugačne vrednote in prepričanja, pa lahko pride do nesoglasja ali celo konflikta. Intervjuvanci se tega zavedajo in ohranjajo svojo kulturo, vendar se skušajo tudi prilagoditi na novo kulturo, ki je zdaj del njihovega življenja. Le tako lahko privedejo in izboljšajo integracijo v družbo.

g) Menite, da je v Sloveniji integracija beguncev uspešna ter katere so pomanjkljivosti?

Enka: »*Menim, da je integracija lahko uspešna takrat, kadar se zanjo trudi tako begunec, torej jaz, kot tudi državljani Slovenije.«* Pomanjkljivost je vsekakor sprejemanje drugačnosti, možnosti nadaljevanja izobraževanja, če so dokazila izgubljena. V tem primeru je nadaljevanje izobraževanja oteženo ali pa celo onemogočeno. Vsekakor pa so društva, ki lepo skrbijo za tujce in se jih trudijo integrirati v novo okolje, jim pomagajo z učenjem slovenskega jezika ter osnov, ki jih potrebuje vsak tujec, ko pride v neko novo državo.

Dvojka: Pomanjkljivost je vsekakor denarna pomoč, saj je prenizka. Intervjuvanec se zaveda tega, da mora delati in sam služiti denar, če noče živeti v pomanjkanju. Vsekakor pa je jezik velika ovira, saj je ob njegovem neznanju otežena vključitev na trg dela. To pa pomeni, da brez dela ni prihodka. Tako si ni mogoče zagotoviti primernega stanovanja za bivanje. Prav tako je treba delati, da si pridobijo zaslužek, kar pa pomeni, da so prikrajšani za izobraževanje. »*Menim, da je integracija beguncev zelo težka, vendar ni nemogoča.«*

Trojka: Tudi tretji intervjuvanec se navezuje na že zgoraj povedano. Strinja se, da je denarna pomoč omejena in ne zagotavlja kakovostnega življenja. Omogoča preživetje, vendar to ni dovolj, če si želi nekdo ustvariti boljše življenje. Pomanjkljivost je tudi ozaveščenost prebivalcev, saj ti v določenih situacijah vidijo begunce kot nekoga, ki jim krade denar in morebitno delavno mestno. Vsekakor pa so tu organizacije in društva, ki skušajo begunce čim hitreje integrirati v novo družbo. Tu pa so tudi prostovoljci, ki so pripravljeni pomagati beguncem, se z njimi pogovarjati in jih učiti.

h) Kako ocenjujete Slovenijo glede sprejemanja tujcev?

Vsi trije intervjuvanci menijo, da je Slovenija dokaj zaprta država in da ne sprejema beguncev tako dobro, kot so sami pričakovali pred prihodom. Menijo, da je mlajša generacija bolj odprta in jim tudi bolj pomaga ter na njih ne gleda kot na nekoga, ki je ovira za njihovo izobraževanje in zaposlitev. Starejša generacija pa ima pri sebi večje ovire, saj za njih begunec pomeni nekdo, ki ni vreden zaupanja, in kot nekdo, ki ga ni dobro imeti v državi. Ob tem se intervjuvanci ne počutijo najbolje, saj pravijo, da niso želeli nikogar ogrožati ali pa mu krasti mesto na trgu dela, temveč so prišli v Slovenijo z enim samim razlogom, in sicer v iskanju boljšega življenja. Pravijo, da Slovenija najprej ni bila v njihovih načrtih, vendar so se po določenem času bivanja v Sloveniji nekako odločili, da bi lahko ostali in si ustvarili novo življenje.

i) Kako vidite svojo prihodnost?

Pravijo, da na prihodnost še ne gledajo kot na nekaj, kar je zelo blizu. Menijo, da se je najprej treba dovolj dobro naučiti slovenskega jezika, ki jim bo kasneje omogočal vstop na trg dela. Pravijo, da ne vedo, ali bodo ostali v Sloveniji za zmeraj ali pa se bo njihova pot nadaljevala. Vsekakor pa so v nečem enotni, in sicer, da si ustvarijo redni dohodek in družino, za katero bodo lahko skrbeli in jim omogočili boljše ter kakovostno življenje. Intervjuvanki ženskega spola sem nato postavila še dodatna vprašanja, ki se navezujejo na vidik spola, saj menim, da ima spol pomembno in pa tudi drugačno vlogo glede na kulturo.

1. Menite, da ima spol pomembno vlogo pri integraciji?

»*Menim, da je spol pomemben dejavnik, saj imam kot ženska več ovir. Težje se je zaposliti, saj vlada mišljenje, da muslimanke ne delajo ničesar in da jih preživlja njihov mož.«* Intervjuvanka želi poudariti, da to ni res in da so njeni načrti usmerjeni v prihodnost, da zaključi izobraževanje in se zaposli ter s tem postane neodvisna od drugih. Ženske pa naj bi imele pomanjkanje dokazil, s katerimi bi lahko utemeljile svojo zahtevo za begunski status. Pri tem gre predvsem za dejavnike, kot so njihov družbeni in politični status ter ekonomski status v državi izvora, od koder so bile primorane v begunstvo. Integracija pa je po mnenju intervjuvanke otežena takrat, kadar se sama ženska ne počuti vredno oziroma enakopravno moškemu.

2. Kako bi opisali begunstvo iz ženske perspektive ter kakšne (če so) so ovire, s katerimi se ženska begunka spopada?

Begunstvo je odločitev v življenju, ki je izrednega pomena. Kot edina begunka iz svoje družine intervjuvanka meni, da je bila sama pot zelo težka. Med begunstvom se je pridružila neki družini, s katero se je povezala in z njimi potovala. Meni, da bi bila brez njih ta pot še bolj naporna, saj ne bi imela nikogar za pogovor in za podporo. Kot ženska se je spopadala s težavami, kot sta manjvrednost in zaničljivost. Vendar meni, da je to odvisno od samega človeka, ki to počne in ne samo zaradi njenega spola. Težave so tudi glede zaposlitve, saj je večina žensk begunk neizobraženih ali pa nimajo dokazil o svoji izobrazbi. Tako lahko postane ženska zelo hitro odvisna od nekoga drugega, ki jo mora preživljati, saj se le-ta ne more vključiti na trg dela zaradi pomanjkanja jezika in potrebne dokumentacije.

12.2. Povzetek strokovne prakse

Delo z mladimi se je razlikovalo od dela s starejšimi. Razlika pa je bila tudi glede starosti vseh oseb, ki sem jih spoznala na praksi. Predvidevala sem, da bo to delo drugačno, saj gre za različno kulturo, za različne principe in pa tudi komunikacijo, saj smo se večino časa sporazumevali v angleškem jeziku. Zanimalo me je predvsem to, s kakšnimi ovirami se imigranti srečujejo, ko pridejo v neko novo izbrano državo. Sodelovala nisem samo s tistimi, ki so prišli v Slovenijo pred kratkim, temveč tudi s tistimi imigranti, ki so v Sloveniji že dlje časa. Ugotovila sem, da mediji zelo veliko vplivajo in imajo moč na oblikovanje mišljenja na sam pogled, kako družba vidi neko novo populacijo ljudi iz svojega drugačnega zornega kota. Mnenja se veliko razlikujejo, predvsem med starejšo populacijo. Gre za nekakšen konstrukt oblikovanega pogleda na nekoga, ki naj bi bil drugačen, vendar temu ni tako. Posledično najbrž zato, ker ima vsaka populacija svoje potrebe, prepričanja in poglede. Pri svojem delu pa sem uporabljala tudi model krepitev moči. Pri samostojnem delu je to po mojem mnenju izredno pomembno, saj pri tem oseba, s katero sodeluješ, dobi občutek, da se je sama sposobna odločati o vseh pogledih glede svojega življenja. S tem podpiramo in utrdimo odločitve, ki jih oseba naredi samostojno, pri tem pa smo mi tisti, ki jim to pomagamo razumeti. Pomagamo jim skozi različne težave, ovire v vsakdanjem življenju. Gre za utrjevanje samozavesti ter spodbujanja za samostojno odločanje o svojem življenju (Zaviršek, Zorn, Videmšek 2002). Čeprav sem prakso opravljala v skupinah z več imigranti, pa sem imela priložnost tudi za delo »face to face.« Ta model temelji na individualnih izkušnjah ter željah kot tudi potrebah vsakega posameznika. Omenjeni pristop omogoča vsem strokovnim delavcem, da načrtujejo skupno delo z uporabniki in mu pri tem omogočajo možnost individualne odločitve v vsakdanjem življenju. Tako dobi oseba, ki se samostojno odloča o svojem življenju, nadzor nad samim sabo, nad svojim življenjem. Možnost ima, da uresniči svoje želje, svoje cilje in je pri tem uspešna. Med svojim delom sem skušala pomagati imigrantom glede informiranja, iskanja stanovanj, pri učenju slovenskega jezika, urejanju potrebne dokumentacije, hodila sem z njimi k zdravniku, na banko, skratka pri vsakdanjih izzivih in nujno potrebnih stvareh. Svoje delo bi lahko primerjala z laičnim zagovorništvom, saj sem ga opravljala popolnoma brezplačno, prostovoljno, pomembna je bila blaginja družine oziroma posameznika. Dobro sem morala poznati osnovno zakonodajo, saj sem tako lažje poiskala primerno pomoč ter se obrnila v pravo smer (Zaviršek, Zorn, Videmšek 2002).

Svoje praktično usposabljanje sem opravljala prostovoljno v Društvu Odnos v Ljubljani. Društvo Odnos je prostovoljno, samostojno, nevladno in nepridobitno združenje fizičnih oseb, ki delujejo na področju migracij, integracije, socialnega vključevanja, socialnega varstva, medkulturnega in medgeneracijskega dialoga, temeljnih človekovih pravic, aktivnega državljanstva. Ukvarja se z razvojem in izvedbo socialnih ter izobraževalnih programov oziroma projektov. Posebej se osredotoča na področje migracij ter socialnega vključevanja in s tem zagotavljanja enakih možnosti vseh ljudi. Temelji na osebnostnem razvoju vsakega posameznika/posameznice in to mu tudi

pomagajo doseči. Pri imigrantih gre za osebe, ki so se preselile iz svoje domovine v neko drugo državo, kjer pa se srečujejo z ne malo ovirami in težavami. V nadaljevanju se bom poskušala osredotočiti na te ovire, svoje delo pa bom povezala s pristopi za to delo. Najprej bom predstavila individualni pristop, ki sem ga med svojim delom uporabljala največ. Ko sem opazovala delo strokovnih delavcev, sem opazila, da so večinoma uporabljali individualen pristop, saj so se posvetili določeni osebi in z njo delali na individualni ravni. Vsi strokovni delavci so se zelo trudili in bili povezani v iskanju morebitnih rešitev. Pogovori z imigranti so potekali z vsakim individualno oziroma glede na potrebe. Strokovni delavci v društvu so venomer upoštevali in poslušali želje, tegobe, ovire ter vse ostalo, kar je neka oseba želela povedati. Oseb, ki so v društvo prihajali vsakodnevno, ni bilo veliko. Nekateri izmed njih pa so obiskovali društvo vsakodnevno in s temi sem se tudi sama lahko najbolj povezala, pogovarjala, saj se je razvil že neki odnos zaupanja in pomoči. Pri individualnem pristopu se mi zdi, da je pomembno, da človeka jemlješ resno, tako da tudi on začuti, da ga poslušamo in upoštevamo. In ta občutek so po mojem mnenju osebe v društvu dobile, saj so bile pri strokovnih delavcih deležne veliko pozornosti in pomoči, saj so strokovni delavci vedno pristopili do njih, ko jih je nekaj težilo oziroma so povedali, kje je težava. V mislih imam konkretni primer, ko fant imigrant ni mogel najti stanovanja, saj so ga najemniki že na začetku odslovili. Najprej so dejali, da je stanovanje prosto, ko pa so izvedeli, da prihaja iz Irana in da je begunec, pa so ga takoj odslovili, češ da takšnih ljudi nočejo ali pa preprosto, da je stanovanje oddano. Ko je ta fant prišel v društvo in povedal, v čem je težava, so strokovni delavci (med njimi tudi jaz) klicali najemnike glede stanovanja. Najprej smo se pozanimali, ali je stanovanje še prosto ter povedali, zakaj ga potrebujemo. Bilo je veliko odklanjanja, vendar se mi zdi, da smo vseeno lažje našli stanovanje, če je nekdo izmed nas klical in šel s tem fantom na ogled. Dogovoriti smo se morali glede plačila, določenih datumov in zahtev samega najemodajalca. Tu sem opazila, da je jezik velik problem, saj se je brez znanja jezika veliko težje dogovoriti za sam najem stanovanja. Ko sem socialno delavko vprašala, zakaj prihaja do takšnega odnosa, mi je rekla, da imigrant samo zahteva pozornost. Samo delo v društvu sicer ni bilo vedno tipično individualno načrtovano po fazah, kadar pa je nastal določen problem, smo upoštevali osebo, ki je imela težave, ter se dogovorili, kako in na kakšen način bomo to rešili. Tu bi omenila problem, s katerim se je srečalo dekle, ki se je v Sloveniji vpisalo na fakulteto. Jezik ji je delal veliko težav, saj so predavanja potekala v slovenščini, prav tako pa tudi literatura. Sama je prevajala v arabski jezik, da se je lahko učila, vendar pa je za to potrebovala mnogo preveč časa. S tem pa so se pojavile tegobe, da ne bo zaključila študija, da ni dovolj dobra. Zdi se mi, da je to zelo vplivalo na njeno samozavest, na željo o uspehu, saj je hotela odnehati. V društvu smo se potem o tem pogovarjali in ugotavljali, kako bi ji pomagali. Vsak je povedal predloge, nato pa smo poglobljeno razpravljali, kateri predlog bi bil najboljši. Na koncu se je prostovoljka, ki se je učila s to punco, odločila, da gresta do profesorjev in jim povesta situacijo, ki je nastala, zaprosili pa sta tudi za več možnih rokov in več časa. Če gledam iz svoje perspektive in o svojem individualnem pristopu in občutljivosti, lahko rečem, da sem se trudila poslušati

uporabnika, kar je želel povedati. V določenih trenutkih mi je bilo težko, ko sem slišala, s kakšnimi težavami se srečujejo v vsakdanjem življenju. Predvsem to, kako je težko najti službo ali pa stanovanje. Že tako so bili v novem okolju, v novi družbi, po drugi strani pa jim je prav ta nova družba preprečevala, da bi se asimilirali in ponovno zgradili svoje življenje oziroma ga nadaljevali. Starejši gospod mi je med drugim tudi povedal, da je tu v Sloveniji z ženo in otroki, ena hči pa je ostala v Iraku, saj se je tam poročila. Povedal je, da živi v kraju, kjer se napadi dogajajo vsakodnevno, in da se zmeraj ustraši, ko zazvoni telefon, saj ne ve, ali se je njegovi hčerki kaj zgodilo. Ko mi je o tem pripovedoval, mi ni bilo niti malo lahko, saj sem nekako čutila, kakšni so občutki, če si v nenehnem strahu, bojazni, da se je tvojemu najbližjemu nekaj zgodilo. Ko sva se pogovarjala o tem, se mi je zdelo, da mu je bilo vsaj malo lažje, saj mi je pripovedoval o določenih zadevah, ki si jih nisem niti predstavljala. Zavedala sem se, da tega problem ne morem nikakor rešiti, vendar sem se postavila v vlogo poslušalca, ga opazovala in mu nekako skozi pogovor dajala občutek empatije. Z določenimi osebami smo hodili v zdravstvene ustanove, saj smo jim pomagali poiskati zdravnika in zobozdravnika. Tako smo na primer za nekega fanta našli zobozdravnika, ki ga je sprejel in naročil na pregled v naslednjem tednu. Tu sem dobila občutek, da se mnogi, ki prihajajo v društvo, nekako zanašajo, da bodo strokovni delavci ali pa prostovoljci hodili z njimi povsod. Tako je v določeni situaciji prišlo do majhne nejevolje, vsaj sama sem jo opazila, saj je ta fant želel, da ga spremljamo k zobozdravniku. To pa je bilo ob takšnem času, ko nihče od zaposlenih ni imel časa, saj so bili takrat dogovorjen z drugimi. V tem primeru so fantu povedali, da ve, kje je zobozdravnik, saj so bili nekaj dni nazaj z njim pri zobozdravniku in da gre samo za pregled, pri katerem ne potrebuje spremstva. Prav tako je fant že tudi zelo dobro govoril slovenski jezik, tako da večjih težav ne bi imel. Tu nisem opazila asertivnosti, saj ni šlo za namerno rečen ne, vendar je to fant razumel narobe, češ da nihče ne želi iti z njim. Naslednjič, ko je prišel, so mu povedali in razložili, zakaj ni mogel nihče z njim ter kakšna je bila situacija. Na koncu se je vse dobro rešilo in ni bilo zamer. Včasih pride do situacije, ko je potrebno, da si občutljiv na to, kaj se dogaja, in če mu to ni všeč, da mu poveš. Sam proces dela je po mojem mnenju zelo gibljiv, aktiven, zanimiv. Običajno se dan začne takole: če ni zjutraj nobenega izmed obiskovalcev društva, smo iskali stanovanja za družine. Klicali smo najemnike, se dogovarjali za oglede, za plačila v primeru najema. Ko so prišli uporabniki, so najprej spili čaj oziroma kavo. Nato smo se pogovarjali o običajnih stvareh, kaj je kdo počel včeraj, kje so bili ter kako so se počutili. Velikokrat so se že dogovorili, da so se dobili v društvu ter se med seboj pogovarjali. Pogovorov nisem razumela, saj so se pogovarjali v svojem maternem jeziku. Glede vključevanja v običajno okolje menim, da ni prihajalo tako velikih težav, vsaj s strani imigrantov. Zdeli so se mi, da se želijo vključiti v družbo, vendar je po mojem mnenju v sami družbi preveč predsodkov in diskriminacije. Zdi se mi, da so imeli imigranti avtonomijo v društvu, saj so imeli možnost, da informirano in brez prisile sprejemajo svoje odločitve. Menim, da njihova avtonomija v društvu ni bila okrnjena. Ko sem bila tam, ne morem reči, da sem opazila neke spremembe. Ne vem pa, kako je bilo v društvu, preden sem jaz začela prihajati na prakso. Lahko rečem, da so me

obiskovalci društva kot tudi zaposleni v društvu lepo sprejeli. Svoje delo sem zaključila tako, da bom občasno še prihajala kot prostovoljka ter pomagala pri projektih. Mislila sem sicer, da bom od te prakse odnesla še več, kot sem že. Manjkalo mi je mogoče to, da bi skupaj z mentorji odšli v kakšen azilni dom in da bi se tam srečala z imigranti. Manjkal mi je stik z ženskami, saj tako nisem mogla dobiti občutka, kako pa one doživljajo asimilacijo oziroma ali jo sploh. Žal se ni zgodilo, da bi se z njimi več srečevala in izvedela še njihov pogled na to, saj same v društvo niso prišle ali pa so prišle ravno takrat, ko sama nisem bila tam. Če je že katera ženska prišla, je bila v spremstvu moža in sama ni veliko govorila. Zato se mi zdi, da vseeno nisem odnesla tako veliko stvari, za katere sem upala, da jih bom. Institucijo sem bolje spoznala, tudi njihovo delo, nekoliko same odnose, nisem pa se srečala z dokumentacijo. Glede imigrantov pa se mi zdi, da sem jim pomagala, kolikor sem lahko in koliko je bilo v mojih zmožnostih. Zdi se mi, da so me dobro sprejeli, saj smo se veliko pogovarjali in težave reševali skupaj. V največje zadovoljstvo mi je bilo, ko smo s skupnimi močmi našli stanovanja za družine, saj smo vedeli, kakšen napor je bil vložen, glede na to, da smo stanovanja iskali tudi po več mesecev. Med prakso sem imela občutek, da mediji zelo veliko konstruirajo pogled družbe, v tem primeru na določeno populacijo. Mislim, da je v delu s populacijo, ki je nekoliko občutljivejša, premalo tega občutka, ki ga naj bi človek dejansko imel pri tovrstnem delu. Na tej točki se mi zdi, da bi morali narediti spremembo pri sprejemanju ljudi oziroma bi morala biti merila popolnoma drugačna. Smisel tega dela je, da osebi verjameš, da ji daješ vedeti, da si tu zanjo in da ji boš pomagal. Zato sem se v društvu zelo dobro počutila, saj sem videla, kako zelo se trudijo za uporabnikove želje. Pozitivno se mi je zdelo tudi to, da so strokovni delavci bili pripravljeni poslušati in so imigranti imeli možnost, da povejo, kaj jim je všeč, kaj ne in podobno. Vesela sem bila tudi tega, da to ni bilo delo, ki ga opravljaš in po 8 urah zaključiš. Mnogi izmed zaposlenih so sovje delo urejali še od doma, saj so se mu popolnoma posvetili in so na vsak način želeli čim bolj in najbolje pomagati imigrantom, da bi se ti čim bolje vključili v družbo in kulturo, v kateri so sedaj.